Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 168

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ 1884 (Ն. Տ.) 5 ՕԳՈՍՏՈՍ

13 ՇԵՎՎԱԼ 1301

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ՊԱՅՄԱՆՔ [illegible]

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ [illegible]

Օտար երկիրներ Տարեկան Ֆրանք 56
» » Վեցամսեայ » 28

Դուրս ղրկուած լրագրոց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՐԵՎԱՃԱՌ

Անցեալ ուրբաթ օր, 1 օգոստոս, գեղեցիկ մը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի Քաղաքապետական պալատանը, անգլիական գաղթականութեանց մէջ գտնուող սեւամորթներու ազատագրութեան յիսնամեակը տօնելու։ Կը նախագահէր Կալլէսի իշխանն, և ներկայ էին լորտ Կրանվիլ, լորտ Տէրպի, Պ. Ֆոսդըր, և այլ նշանաւոր անձինք։ Ժողովն ըստ ամենայնի արժանաւոր հանդիսացաւ այգ այն արդարութեան ու գթութեան մեծ գործին, որուն յիշատակը տօնելու սահմանուած էր։ Գաղթականութեանց նախարար լորտ Տէրպի և երբեմն Իռլանտայի Պետական Քարտուղար Պ. Ֆոսդըր ժառանգային կապակցութիւն մ'ունին այս ազատագրութեան գործին հետ։ Արդ. լորտ Տէրպիի հայրն 1833 ին գաղթականութեանց նախարար եղաւ ժամանակին ազատական նախարարութեան մէջ, որ պաշտօն ստանձնած էր Խորհրդարանին վաւերացնել տալու օրինական ծրագիր մը, որով վերջ տրուեցաւ գերութեան կամ ստրկութեան Անգլիոյ բոլոր գաղթականութեանց մէջ։ Պ. Ֆոսդըրի հայրն ալ, կատարելապէս մասնակցեցաւ յետոյ այն յուզման որոյ արդիւնքն եղաւ այս գաղթային գերութեան ջնջումը, Միացեալ Նահանգաց Թէնէսի նահանգը գնաց գերութեան ջնջումը ջատագովելու, և հոն մեռաւ։ Անգլիական թերթ մը կ'ըսէ թէ Մեծն Բրիտանիոյ ժամանակակից պատմութեան մէջ չկայ ազնուագոյն գործ մը քան թէ շարքն այն աշխատանաց ու զոհողութեանց, որով Ազատագրութեան Օրէնքը ձեռք բերուեցաւ 50 տարի առաջ։ 1772 ին էր որ երեւելի դատ մը առթիւ հաստատեցաւ այն սկզբունքը թէ, «գերիք չեն կրնար շնչել յԱնգլիա։» «Այն պահուն որ գերիներն ոտք կը կոխեն անգլիական հողին վրայ՝ նոցա լուծերը կը թօթափին։» Բայց գերեվաճառը կը շարունակէր տակաւին, և 1787ին Թօմաս Քլարքսըն և Կրանվիլ Շարբ ընկերութիւն մը հիմնեցին անոր ջնջման համար։ Ակնաւոր եպիսկոպոս մը, Ուիլպըրֆորս, խնդիրն ամենայն զօրութեամբ ձեռք առաւ Խորհրդարանին մէջ, և այս շարժում մեծ նախարարապետի մը, Բիթի, համակրանքը շահեցաւ։ Երեսփոխանաց ժողովը 1794ին ծրագիր մը քուէարկեց որ գերեվաճառը կը ջնջէր, բայց Լորտերու ժողովը մերժեց զայս ծրագիր։ 1806ին ազատական Պ. Ֆոքս Երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ և Լորտ Կրանվիլի հայրը Լորտերու ժողովոյն մէջ որոշում մը քուէարկել տուին, յայտարարող թէ առաջիկայ նստաշրջանին մէջ ծրագիր մը պէտք է քուէարկուի գերեվաճառի ամբողջական ջնջման համար։ Այսպիսի ծրագիր մը բերաւ ազատական լորտ Հովիք, (ապա լորտ Կրէ անուամբ ճանչցուած,) որ յաջողեցաւ քուէարկել տալու։ Բայց գերեվաճառը տեւեց մինչեւ 1811, երբ ազատական լորտ Պրոմ վերջին հարուածը տուաւ անոր՝ ոճիր կարգ անցունելով և պատիժ սահմանելով։ Բայց եթէ գերեաց տուրեւառը ջնջուած էր, գերութեան վիճակն իսկ կար և կը մնար։ Մարդու մը ստացուածքն ինչպէս հասարակ նիւթերէ և անասուններէ, նմանապէս ալ մարդկային արարածներէ կրնայ բաղկանալ կ'ըսուէր այն ատեն, և այս մարդկեղէն ստացուածոց իրաւունքն ոչ նուազ նուիրական կը համարուէր, և իբրեւ հաւասար յօդուած մը կ'ընդունուէր բազմաթիւ անձանց, մանաւանդ քնչատէր դասուց կողմէ։ 1823 ին հիմնուեցաւ Հակագերեվաճառեանց այժմեան Ընկերութիւնն։ Անգլիացի նշանաւոր պատմագիր և գրագէտ Լորտ Մաքօլէի հայրը Զաքարի Մաքօլէ մին էր ի գլխաւոր աշխատաւորաց այս դատի։ Քառասուն տարիներ անընդհատ այն մտածման ներքեւ կը գտնուէր թէ ինք կոչում ունի մինչեւ վերջին շունչը պատերազմ մղելու այս հակամարդկային դրութեան դէմ։ Բոլոր ժամանակն և ույժն այս գործի յատկացուց։ Աղքատ մեռաւ, թէեւ իր ձեռքն էր հարստութիւն մը դիզել, բայց մարդկային սեռին մեծ ծառայութիւն մը մատուցած լինելու գիտակցութեամբ գոհ մեռաւ։ Ահա այս անձն և անձնուիրական ոգւով էր որ խումբ մը հայրենասէրներ ու մարդասէրներ Անգլիոյ մէջ ձեռք առին գերութեան ջնջման դատն, և, յիսուն տարի առաջ, վերջնական յաղթանակը տանել տուին անոր։

* *

Մինչ Անգլիոյ մէջ գերութեան ջնջման յիսնամեակը կը տօնուի, աշխարհի ուրիշ երկու ծայրերէն գերութեան ջնջման վրայօք լուրեր կ'առնունք։ Նախ յիշենք Պրազիլիան, որոյ վրայ երկրորդ հեռագիր մ'եկաւ մեզ անցեալ օր։ Հարաւային Ամերիկայի այս մեծ Կայսրութեան ազատական արդի նախարարութիւնն, ընդ նախագահութեամբ Ծերակուտի անդամ Պ. Տանդասի, Երեսփոխանական ժողովոյ ներկայացուցած էր օրինական ծրագիր մը գերութեան ջնջումը փութացնելու համար, որ արդէն սահմանափակեալ է 1871 սեպտ. 28ի օրէնքով, յայտարարող թէ այսուհետեւ ո՛չ ոք գերի կամ ստրուկ պիտի ծնի Պրազիլիոյ մէջ։ Նոյն օրէնքով կը հաստատուէր «ազատագրութեան դրամագլուխ» մը, արդէ գերիներն իրենց տէրերէն գնելու և արձակելու համար, (ինչպէս Անգլիացիք ըրին 1833 ին, առ այս յատկացնելով 20 միլիոն անգլիական ոսկի,) և ուրիշ իմաստուն տնօրինութիւններ կ'ըներ, Պրազիլիոյ մէջ գերեվաճառին վերջնական ջնջման համար։ Իսկ Պ. Տանդասի ծրագրին նպատակն էր. 1. Գերութիւնը գտնուած վայրերուն մէջ սահմանափակել, թոյլ չտալով որ գաւառէ մը ուրիշ գաւառ գերիներ վաճառին. 2. «Ազատագրութեան դրամագլխին» հիմն ընդարձակել, տուրք մը դնելով Պրազիլիոյ ժողովրդեան վրայ՝ իր գերի եղբարց ազատման համար. և 3. Անմիջապէս և առանց փոխարինութեան արձակել բոլոր այն գերիներ որք 60 տարեկան են, կամ լինին։ Այս ծրագրոյ վրայ աղմկալից վիճաբանութենէ մը յետոյ, Երեսփ. ժողովը քուէարկութիւն կատարեց, և յուլիս 30ին 8 քուէի մեծամասնութեամբ մերժեց զայն։ Նախարարք հրաժարական մատուցին. Կը կարծուի թէ Պրազիլիոյ կայսրն, որ ինք ևս Եւրոպա տեսած ուսումնական և ազատամիտ աշխարհավար մ'է, պիտի լուծէ Երեսփոխանաց ժողովն, և նոր ընտրութիւնք կատարել պիտի տայ։ Բայց վերջապէս, Պրազիլիոյ մէջ ալ գերութեան և գերեվաճառի ջնջումը ժամանակի խնդիր մ'է միայն։ Հիւսիսային Ամերիկա աւր օրինակը քառորդ դար առաջ տուած էր, և Հարաւային Ամերիկա քիչ մը ուշ մնացած կրնայ համարուիլ։ Պրազիլիոյ մէջ իսկ երկու գաւառներ արդէն գերի չունին այլ եւս, ասոնք են Զէարայի և Ամազոնի գաւառները։

Գերութեան և գերեվաճառի ջնջման նկատմամբ երկրորդ լուրը մեզ կուգայ Հապէշաստանէն, որոյ Յովհան Թագաւորին հետ Անգլիոյ Վիքթորիա Թագուհին յուլիս 12ին դաշնագիր մը կնքած են՝ ձեռամբ Հուէթ ծովակալի գերութեան և գերեվաճառի ջնջման համար, և այս դաշնագիր վերջին օրերս հրատարակեցաւ անգլ. կառավարութեան կողմէ։ Ըստ անգլօ-հապէշական դաշնագրոյ, Հապէշոց Թագաւորն յանձն կ'առնու արգիլել իր երկրի մէջ գերեաց տուրեւառն, և արտածութիւնն ու ներածութիւնը. նաեւ պաշտպանել իր ազատեալ հպատակներ, և խիստ պատժել անոնք որ փորձ փորձեն ազատեալ գերիները նեղելու կամ նորէն գերութեան ենթարկելու։ Անգլիա իւր կողմէ յանձն կ'առնու հրաման տալ իւր մարտանաւուց հրամանատարներուն, որ անմիջապէս գրաւեն ամեն նաւ որոյ մէջ հապէշցի գերիներ կան, և ազատելով իրենց հայրենիքը ղրկեն զանոնք։ Այսպէս, անգլ. կառավարութիւնը, Հապէշի Վեհապետին հետ իր վերջին դաշանի յարաբերութիւնները թէ՛ իր առեւտրական ու քաղաքական շահուց և թէ՛ մարդասիրական և քաղաքակրթական ընդհանուր առաջդիմութեան համար բաժին մը հանելու ճարտարութիւնն ունեցած է, և այս յաջողութիւն կրնայ բարեբախտաբար մեղմել Կորտոն զօրավարի ձախող յաջողութիւններն ինչպէս գերեաց պաշտպանման և գերեվաճառի շարունակման ի Սուտան։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանական կառավարութիւնն ուրոշեց իւր Մաուզերի դրութեամբ հրացանները փոխել և աւելի արագ գնտակ արձակող դրութիւն մ'ընդունիլ։ Հետեւապէս, Ֆրանսա և ուրիշ զինուորական մեծ տէրութիւնք պիտի պարտաւորին ըստ այնմ փոփոխութիւն մուծանել իրենց հրացանոց մէջ, Գերմանիայէն ետ չմնալու համար։ Այսպէս ահա, կ'ըսէ Բոսդնեան Թերթ մը, 20 միլիոն փրանքի նոր ծախք պիտի ըլլայ ո՛չ թէ «Բրուսիոյ Թագաւորին համար,» այլ նորա պատճառաւ։ Ֆրանսայի կարի յոյժ ծանրաբեռնեալ Նլմըտացոյցն այս նոր բեռը կրելու պէտք չունէր արդարեւ։ «Բայց եթէ Ֆրանսա նիւթապէս կը կորուսանէ այս փոփոխմամբ, բարոյապէս կը շահի. ըստ որում Եւրոպիոյ բոլոր ժողովուրդք, որ իրենց զինուորական զօրութեան հաւասարութեամբ նմանօրինակ ծախուց պիտի ենթարկին, պիտի հասկնան թէ այս բեռը կը պարտին Գերմանիոյ, և ասոր համար անշուշտ շնորհակալ չպիտի լինին Պիզմարք իշխանին»։

ՔՈԼԵՐԱ

Թուղ. լրագրոյ Մարսիլիոյ թղթակիցը կը հեռագրէ յուլիս 27 թուով. Օդին զովանալուն շնորհիւ, հանրային առողջական վիճակը բարուքելու վրայ է։ Հովն ու անձրեւը վերջապէս քիչ մը թարմ օդ բերին մեզ։ Երէկ մեռնողաց թիւն էր 88, որոցմէ 52ք Քոլերայէ. այսօր ալ 91 անձինք մեռան, որոցմէ 56ք Քոլերայէ։ Քաղաքապետն այցելեց Ֆարոյի հիւանդանոցն, և ստուգեց թէ Քոլերայի սաստկութիւնը կը նուազի։ 79 հիւանդաց մէջ միայն 14ք ծանրապէս վարակեալ էին։

— Թուլոնէ յուլիս 26 թուով կը հեռագրուի նոյն թերթին. Ասա իրաց վիճակը բարուքեցաւ, շնորհիւ հիւսիսային արեւմտեան հովին որ երէկուընէ ի վեր կը փչէ։ 17 անձինք մեռան վերջին 24 ժամուց մէջ։ Ցարդ ի Թուլոն մեռնողաց թիւն է 593։

— Յուլիս 28 թուով Թուղ.ի թղթակիցը կը հեռագրէ Մարսիլիայէ. Թէեւ օդին զովանալուն շնորհիւ Քոլերայի սաստկութիւնը կը նուազի, բայց ջերմութեան կրկնումէն կը վախցուի։ Քոլերան կը ճարակի և բազմաթիւ գիւղեր կ'ընէ յԱռլ, որոյ բնակչաց չորս հինգերորդը կ'ըսուի թէ քաղաքէն մեկներ և ցրուեր են։ Էքսի մէջ, Քոլերան, քանի մը առանձին դէպքերէ յետոյ, սաստիկ ձեւով մը ճարակիլ սկսաւ, և երէկ 8 անձինք մեռան։ Այս լրոյ վրայ, մեծ երկիւղ ծագեցաւ, և կը խորհուի մօտակայ գիւղ մը փոխադրել տեղւոյն դատարանն՝ համախմբման տեղի չթողլու համար։ Ասա ի Մարսիլիա, զօրանոցի մէջ, երկու զինուորք, որ անխոհեմապէս պատուհանը բաց թողած էին գիշերը պառկած ատեն, մեռան Քոլերայէ։ Շէնքն անմիջապէս պարպուեցաւ։ Զօրքերն այժմ վրանի ներքեւ կը բնակին բացօդեայ տեղ մը։ Մայրոյեղ հանրապետական, Իռեսփոխանք ոմանք, ընդ որս Պ. Քլէմանսօ, Մարսիլիա եկան այսօր, հիւանդանոցները քննելու և ընդհանուր առողջապահական կացութիւնն և ձեռք առնուած միջոցները գիտնալու։ Այցելութիւն տուին Քոլերայէ բռնուած մի քանի անձանց։

— Թուղ. լրագրոյ Բարիզի թղթակիցը կը հեռագրէ յուլիս 28 թուով. Մարսիլիայէ քաշուած հեռագրոյ մը նայելով, Քոլերայէ մեռնողք սապէս կը բաժնուին ազգութեան կարգաւ. Ֆրանսացիք 798, Իտալացիք 322, Սպանիացիք 13, Յոյնք 9, Անգլիացի 1, Աւստրիացի 1, Գերմանացի 1 և Ամերիկացի 1։ — Առեւտրական Նախարարն հրամանագիր մը հանեց, որով Լիոնի և Միջերկրականի երկաթուղեաց վրայ բժշկական հսկողութիւն մը կը հաստատուի։

— Քոլերայի դէմ կանացի դիւցազնութեան երկու դէպքեր կը հեռագրուին Թուլոնէ Բարիզեան թերթերու։ Սէն Րօքի արուարձանին աղջկանց դպրոցին տնօրինուհի Օր. Կասդօ Քոլերայէ բռնուած հիւանդներ կը դարմանէր ամսէն երեւումէն ի վեր։ Իւր ծերունի մայր ուզեց իւր աղջկան հետեւիլ անձնուիրութեան ճամբուն մէջ, և իւր պարտուց զոհ գնաց վերջերս։ Օր. Կասդօ նմանապէս հիւանդացաւ Քոլերայէ, և դեռ ապաքինած չէ։ Թուլոնի կառավարիչն այս իրողութիւնները նամակաւ ծանուցած լինելով ի Բարիզ, հանրային կրթութեան նախարարն հեռագրով պատասխանեց. «Կը փութամ ակադեմական դափնին նուիրել Օր. Կասդոյի, ի վարձատրութիւն իւր գեղեցիկ ընթացից, և ձեզ սպաշտօն կը յանձնեմ մեծապէս շնորհաւորել զինք իմ անուամբ։» Օր. Զումմարքա, փայլուն աշակերտուհի Ֆոնդընէ-Օ-Ռոզի, յուլիս 5ին ճամբայ ելաւ, հետեւեալ օրը Մարսիլիա հասաւ, ի փողոց Սէն-Րոք փոքրիկ սենեակ մը վարձեց, և նոյն օր սկսաւ Քոլերայէ վարակեալ փողոցները շրջիլ, այցելել և ռամկի հիւանդներն, շռայլելով իւր խնամքն ու առողջութիւնը՝ տուներու մէջ առանձին դարմանուող հիւանդաց քով բազմած։ Ինք ևս Քոլերայէ բռնուեցաւ յուլիս 18ին, բայց հիւանդանոց փոխադրուելով, կրցաւ առողջնալ, և յուլիս 29ին դուրս ելաւ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

—о—

ՀՈԼԱՆՏԱ. Խորհուրդ կայ Հոլանտայի մէջտեղէն ջրանց մը շինելու, որուն համար պէտք եղած քննութիւնք կատարուած են։ Երկայնութիւնն 127 մղոն պիտի լինի, և ըստ լայնութեան ջրանցին, 8 միլիոնէն մինչեւ 20 միլիոն ոսկի ծախք պիտի պատճառէ։ Այս վերջին ծախքով եթէ շինուի ջրանցն, անցանելի պիտի լինի մինչեւ 5,000 տակառաչափ պարունակութիւն ունեցող նաւերու։ Ջրանցին երեսն յայնժամ 200 ոտք և յատակն 100 ոտք լայնութիւն պիտի ունենայ։ Նաւ մը 24-30 [illegible] Թայ Կալուէ ծոցէն ի Քինկսդաուն, Իռլանտայի մէկ ծայրէն միւսը։ Կայ ուրիշ խորհուրդ մ՝ Իռլանտայի մէջտեղէն նաւեր փոխադրելու կարող երկաթուղի մը շինելու, որուն համար միայն 10 միլիոն ոսկի ծախք պիտի լինի, և ուղեւորութիւնը 24 ժամէն պիտի կատարի։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՔ. Յուլիս 29ին թէ՛ ազատական և թէ՛ պահպանողական քաղաքագէտներէ բաղկացեալ գումարում մը տեղի ունեցող Ուէստմինսդրի պանդոկին մէջ, ընդ նախագահութեամբ Պ. Ֆոսդըրի։ Գումարման նպատակն էր կարծեաց փոխանակութիւն մ'ընել «Գաղթային Դաշնակցութեան» խնդրոյն

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

)(13)(

ԱՐԿԱԾՔ
ՄԻՒՆԽՀԱՈՒԶԸՆ ՊԱՐՈՆԻ

ՎԷՊ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՊԱՐՈՆԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ ԶԻՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ռեարբինկ գնացեր էի նաւ գնելու համար այլեւայլ նիւթեր, զորս Համպուրկի բարեկամներուս կը ղրկէի։ Այս գործն աւարտելէ յետոյ Լոնտրա վերադարձայ։ Կէս օր էր և ես ալ սաստիկ յոգնած։ Արեւուն տապէն պատսպարուելու համար, Աշտարակին թնդանօթներուն միոյն մէջ մտայ, և քիչ մը յետոյ քունս տարաւ։ Արդ՝ այն օրը յունիսի 4ը լինելով, որ Գէորգ Գ. Թագաւորին ծննդեան տարեդարձն էր, ժամը մէկին բոլոր թնդանօթները պիտի նետուէին։ Առաւօտուն լցուցեր էին զանոնք. և որովհետեւ ոչ ոք կըրնար իմ հոն գտնուիլս գուշակել, թնդանօթներն արձակուելուն պէս, ես ալ ռումբի պէս նետուեցայ տուներուն վրայէն դէպի միւս կողմն, ագարակի մը բակին մէջ, խոտի մեծ բարդի մը վրայ, ուր մնացի առանց արթննալու, որովհետեւ թմրած էի։

Երեք ամսոյ չափ յետոյ, խոտին գինն ա՛յնչափ բարձրացաւ, որ ագարակատէրը շահաւոր դատեց իւր խոտը վաճառել. այն խոտի բարդն՝ որոյ վրայ կը գտնուէի ես, ամենէն մեծն էր և առ նուազն հինգ հարիւր կենդինար խոտ կը պարունակէր, ուստի նախ անկէ սկսան վաճառելու։ Սանդուղներու վրան ելնող մարդոց աղմուկն արթնցուց զիս վերջապէս։ Տակաւին կէս քունի մէջ ընկղմած, և ո՛ւր լինելս չգիտնալով, փախչիլ ուզեցի, և ուղղակի խոտին տիրոջը վրայ ինկայ։ Այս անկումէն բնաւ վնաս մը չեղաւ ինձ, բայց ագարակատէրն անմիջապէս մեռաւ, վասն զի խեղճ մարդուն վիզը խորտակեր էի առանց ուզելու։

Խիղճս հանդարտելու համար իմացայ յետոյ որ թշուառականը վատ հրեայ մ'էր, որ իւր պտուղներն ու արմտիքը կը դիզէր շտեմարաններուն մէջ, սպասելով որ հրապարակին վրայ նուազին և ինքը չափազանց գիներով վաճառէ։ Ուստի իւր այս սաստկումն արդար պատիժ մ'եղաւ իւր ոճիրներուն, և կարեւոր ծառայութիւն մը հասարակաց օգտին։

Բայց որչա՛փ մեծ եղաւ զարմանքս երբոր կատարելապէս սթափելով, ուզեցի ներկայ խորհրդածութիւններս կապել այն խորհրդածութեանց հետ որովք քնացեր էի երեք ամիս առաջ։ Որչափ մեծ եղաւ նաեւ Լոնտրայի բարեկամներուս զարմանքն, երբոր զիս գտնելու համար այնչափ ունայն խուզարկութիւններ ընելէ յետոյ՝ յանկարծ երեւան ելնելս տեսան։ Կրնաք դիւրաւ երեւակայել։

Այժմ, տեա՛րք, մէկ մէկ գինի խմենք և ես իմ ծովային արկածներէս տակաւին զոյգ մը պատմեմ ձեզ։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԱԿԱԾ ԾՈՎՈՒ

Անշուշտ լսած էք Ֆիփս նաւապետին, այսօր լորտ Միւլ Կրավ, հիւսիսային բեւեռն ըրած գիտական ուղեւորութիւնն։ Ես ալ ընկերացած էի նաւապետին ո՛չ թէ իբրեւ սպայ, այլ իբրեւ բարեկամ և հետաքրքիր։ Երբոր հիւսիսային լայնութեան յոյժ հեռաւոր աստիճաններէն մին հասանք, ձեռքս առի հեռադիտակս, որոյ հետ արդէն ծանօթացած էք Ճիպրալթարի արկածներուս պատմութեան առթիւ, և զննեցի մեզ շրջապատող իրերը. վասն զի, անցողակի ըսելով, ես այնպէս կը կարծեմ թէ միշտ լաւ է, մանաւանդ ուղեւորութեան մէջ, մերթ ընդ մերթ նայիլ շուրջն անցած բաները։

Մեզնէ կէս մղոնի չափ առաջ ահագին սառոյց մը կը ծփար, որ առ նուազն մեր մեծ կայմին չափ բարձրութիւն ունէր, և որոյ վրայ երկու ճերմակ արջ տեսայ, որք, որչափ որ կրցի դատել, կատաղի մենամարտի մը բռնուած էին։ Իսկոյն առի հրացանս և սառոյցին վրայ ելայ։ Երբոր գագաթը հասայ, նշմարեցի որ գնացած ճանբաս սաստիկ վտանգաւոր և դժուարին էր։ Մերթ սարսափելի վիհերու վրայէ ցատկելու ստիպուած էի. տեղ տեղ ալ սառոյցն ա՛յն աստիճան յղկեալ և լպիրծ էր, որ անդադար կը սահէի կ'իյնայի։ Սակայն հասայ վերջապէս արջերուն քով, բայց և միանգամայն տեսայ որ փոխանակ մենամարտելու՝ կը խաղային իրարու հետ։

Արդէն անոնց մորթին արժէքը կը հաշուէի, — վասն զի իւրաքանչիւրն առ նուազն պարարտ եզի մը չափ մեծ էր։

— Դժբաղդաբար երբոր հրացանս կ'ուղղէի, աջ ոտքս սահելով կռնակիս վրայ ինկայ ա՛յնչափ ուժգնութեամբ որ քառորդի մը չափ ժամանակ զգայութիւնս կորուսի։

Երեւակայեցէք սարսափս երբոր խելաբերելով զգացի որ երկու ճիւաղներէն մին զիս երեսիս վրայ դարձուցեր և արդէն մորթէ վարտիքիս գօտին խածած էր։ Մարմնոյս վերի մասը գազանին կուրծքին վրայ յեցած էր, և ոտքերս դէպ յառաջ երկնցած էին։ Աստուած գիտէ ո՛ւր պիտի քաշէր տանէր զիս սոսկալի գազանը։ Բայց ես ինքզինքս չկորուսի. դանակս քաշեցի, և արջին ձախ թաթը բռնելով երեք մատը մէկէն կտրեցի։

Յայնժամ թողուց զիս և սկսաւ զարհուրելի կերպիւ ոռնալ։ Հրացանս առի, կրակ ըրի այն վայրկենին ուր գազանը նորէն վրաս կը յարձակէր, և դիտապաստ գետինը փռեցի։ Մարդախանձ հրէշն յաւիտենական քունը կը ննջէր, բայց հրազէնիս ռմբիւնն արթնցուցեր էր անոր քանի մը հազար ընկերներն, որք սառոյցին վրայ քնացած էին, քառորդ փարսախ տարածութեամբ շրջանակի մը մէջ։ Ամենն ալ վրաս վազեցին կատաղաբար։

Ժամանակ չկար կորսնցնելու. գործս լմնցած էր եթէ լուսաւոր գաղափար մը չծագէր իսկոյն մտքիս մէջ։

Իսկոյն մերկացուցի մեռած արջն, անոր գեղեցին մէջ փաթթուեցայ և գլուխս անոր գլխին տակ ծածկեցի։ Հազիւ այս գործողութիւնն աւարտած էի, արջերուն վոհմակը շուրջս գումարեցաւ։ Կը խոստովանիմ որ մաշտակիս տակ պաղ և տաքի սոսկալի յաջորդութիւնները կ'զգայի։ Սակայն գործածած զաւս սքանչելապէս յաջողեցաւ։ Եկան եկան հոտոտեցին զիս, և իրենց եղբայրներէն մին լինելուս հաւատացին։ Արդարեւ, գրեթէ արջու դէմք ունէի. եթէ քիչ մ'աւելի մարմնեղ լինէի, նմանութիւնը կատարեալ կը լինէր, թէեւ ժողովին մէջ բազմաթիւ դեռահասակ արջեր կային որք ինձմէ աւելի գէր չէին։ Երբոր զիս և սատկած արջին դիակը լաւ մը հոտոտեցին, շուտով ընտանեցանք իրարու հետ. անոնց շարժումներն ու կերպերը կատարելապէս կը նմանցնէի, բայց անոնց մռնչելու, ոռնալու և կաղկանձելու մասին, պէտք է խոստովանիմ, որ անոնք ինձմէ աւելի քաջ էին։

Սակայն որչափ և արջ կ'երեւնայի, կատարեալ մարդ էի։ Սկսայ խորհիլ թէ ինչպէս կրնայի օգուտ քաղել այն ընտանութենէն որ հաստատուեցաւ իմ և գազանաց միջեւ։

Ժամանակաւ լսեր էի զինուորական ծեր վիրաբուժէ մը թէ ողնայարին տրուած դանակի վէրքն անմիջապէս մահ կը պատճառէ։ Որոշեցի փորձն ընել։ Դանակս ձեռքս առի, և ամենէն մեծ արջերէն մին ծոծրակէն զարկի. տարակոյս չկայ որ այս բրածս յանդգնութիւն էր, և վախնալու պատճառներ ունէի։ Եթէ գազանն ողջ մնար, գործս լմնցած էր, զիս կտոր կտոր կ'ընէր։ Բարեբաղդաբար փորձս յաջողեցաւ. արջը սատակամահ ինկաւ ոտքիս տակն՝ առանց շարժում մ'ընելու։ Յայնժամ որոշեցի միւսներն ալ այս կերպով լմնցնել. և դժուարին չեղաւ այս. վասն զի թէեւ աջէն ու ձախէն իրենց եղբայրներուն ինկումը կը տեսնէին, բնաւ կասկած չէին ըներ, և այն տարաբաղդներուն հետզհետէ անկման ո՛չ պատճառն և ո՛չ արդիւնքը կը մտածէին. այս բան ազատեց զիս։ Երբոր տեսայ ամենն ալ շուրջս փռուած, պարծանք մ'զգացի ինչպէս Սամփսոն Փղշտացիները ջարդելուն վրայ կ'զգար։

Զերկնցնեմ, նաւս վերադարձայ, և նաւաստիներուն երեք քառորդը խնդրեցի որպէս զի օգնեն ինձ արջերը մորթեզերծ ընելու և անոնց զիստերը նաւը բերելու։ Մնացեալը ծովը նետեցինք, թէեւ պէտք եղածին պէս աղելով կրնային լաւ ուտելիք մը լինիլ։

Երբոր Անգլիա վերադարձանք, քանի մը ապխտեալ զիստ ծովակալութեան լորտերուն, դասական գործոց նախարար լորտին, Լոնտրայի լորտ-քաղաքապետին և այլ քանի մը մեծամեծ մարդոց ղրկեցի յանուն Ֆիփս նաւապետին. միւսներն ալ բարեկամներուս բաշխեցի։ Ամեն կողմէ ջերմ շնորհակալութիւններ ստացայ։ Քաղաքապետութիւնն իմ այս նուէրս փոխարինեց՝ հրաւիրելով զիս այն տարեկան կոչունքին, որ լորտ-քաղաքապետին ընտրութեան առթիւ կը տրուի։

Արջերուն մորթը Ռուսիոյ Վեհափառ կայսրուհւոյն ղրկեցի որպէս զի ձմրան մուշտակներ շինուին թէ՛ Նորին Վեհափառութեան և թէ՛ պալատական տիկնանց համար։ Կայսրուհին շնորհակալութիւն յայտնեց ինձ ինքնագիր նամակաւ մը, զոր արտասովոր դեսպան մը բերաւ ինձ, և որոյ մէջ կ'աղաչէր զիս որ երթամ թագակից լինիմ իրեն։

(Շարունակելի)

վրայ, որոյ նպատակն է պահպանել բրիտանական տէրութեան միութիւնը։ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախկին պաշտօնակից Գ. Սմիթ, որոշում մը առաջարկեց, յայտարարող թէ «Անգլիական գաղթականութիւնները Մայր-Հայրենեաց հետ դաշնակից ընել, հարկաւոր է անգլիական տէրութեան միութիւնն ապահովելու։ Գաղթականութեանց բնակիչք իրաւունք ունին ներկայացուցիչ կամ երեսփոխան ղրկելու Անգլիոյ Խորհրդարանին, որպէս հպատակներ Մեծին Բրիտանիոյ, մինչեւ դաշնակցական ամէն ծրագրոյ մէջ պէտք է յարգել տեղական ինքնօրինութեան սկզբունքն»։ Ազատական լորտ Ռօզպէրի առաջարկեց որ անգլիական գաղթականութեանց պատուիրակներ անդամակցին Լորտերու ժողովոյն, ինչպէս ամերիկեան գաղթականութեանց պատուիրակներ կ'անդամակցին Քոնկրէսի Ծերակոյտին։ Գ. Սմիթի առաջարկը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ, և բաց աստի որոշուեցաւ ընկերութիւն մը կազմել, որոյ պաշտօնը լինի՝ հանրային կարծեաց մէջ հոսանք մը յառաջ բերել ի նպաստ իրականացման այս փափաքանաց։ —Անգլ. մէն մի գաղթականութիւն այժմ իրեն յատուկ Խորհրդարան մ'ունի, և Մայր-Հայրենեաց հետ յարաբերութեան մէջ է միայն իւր ընդհանուր կառավարչին միջոցաւ, զոր Վիքդորիա Թագուհին կ'անուանէ։ Իւրաքանչիւր գաղթականութիւն ունի նաեւ քաղաքական գործակալ մը ի Լոնտոն, դեսպանի մը պէս։ Գ. Սմիթի գաղափարը նոր չէ։ Շատ անգլիացի քաղաքագէտներ երկար ժամանակէ ի վեր կ'ուզեն հաստատել դաշնակցական դրութիւն մը, որով յիշեալ գաղթականութիւնք ուղղակի երեսփոխան ղրկեն Լոնտոնի մէջ նստող Խորհրդարանին, և գործնականապէս մասնակցին բրիտանական տէրութեան համար շինուած օրինաց և խաղաղութեան կամ պատերազմի համար տրուած որոշմանց։

ՎՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ. Ըստ վիճակագրոյ մը, զոր պատրաստած է եգիպտական մաքսատանց վարչութիւնը, 1883ին սա եղած է ներածեալ և արտածեալ վաճառաց քանակութիւնը. Ներածութիւնք 8,596,776 եգիպտական ոսկի, ար[illegible] 906,862 ոսկի։ Բաղդատմամբ 1882 տարւոյ, 1883 տարւոյ առեւտրական շարժումը կը ներկայէ յաւելում մը 3,043,438 ոսկւոյ, որոց 1,727,123 ոսկին ներածեալ վաճառաց վրայ է, և 1,316,315 ոսկին՝ արտածեալ վաճառաց վրայ։ 1883ին Եգիպտոսի արտաքին վաճառականութիւնն հաւասարած է 1881ին, որ սովորական տարի մ'էր երկրին համար։ Անգլիայէն դուրս կը մտածուի, յենլով այս թուանշանաց վրայ, թէ քիչ բան հարկաւոր է Եգիպտոսի վերադարձնելու համար իւր նախկին աւուրց բարգաւաճումը։

ՌՈՒՍԻԱ. — Նեօֆոնիէն[?] կը ծանուցանէ թէ ըստ ծովային նախարարութեան հրամանին, Սեւ ծովու ռուսական նաւատորմին հրամանատարը Սեւ ծովու վրայ վաճառականութեան պաշտպանման համար երկու արագընթաց մարտանաւեր պատրաստած է։ Այս կարգադրութեան շարժառիթ են վերջին [illegible] և Գ. Պոլսոյ շոգենաւային հաղորդակցութեան գծին վրայ յառաջ եկած ծովային աւազակութեան դէպքերն՝ յորս մեծաքանակ նաւեր կողոպտուած էին։ Ծովահէնք՝ 20 – 30 հոգի բաղկացեալ արագընթաց նաւերով առագաստանաւերու և մինչեւ իսկ շոգենաւներու վրայ յարձակելով կողոպտած և հեռանալով անյայտ մնացած էին։ Երկու մարտանաւերը վաճառական նաւերը պաշտպանելէ զատ, հրաման ստացած են ծովահէնները բռնել և դատական իշխանութեան յանձնել։

— Անցեալ շաբթու ի Բետրպուրկ Ադմիրալ Նախիմեֆ անուն նորակառոյց զրահաւորին նաւակատեաց փառաւոր հանդէսը տեղի ունեցաւ, որուն մասնակցեցան կայսրը, կայսրուհին, գահաժառանգ իշխանը, Եորկի[?] և Ալէքսի Ալէքսանտրովիչ մեծ դուքսերը։ Զրահաւորին երկայնութիւնը 333, լայնութիւնը 61 ոտնաչափ պիտի լինին, և 8,000 ձիու զօրութիւն պիտի ունենայ։

— Մոսքուայէն կը ծանուցանեն թէ գեղեցկագիր Պլօզ անուն անձը թունաւորողներուն դատավճիռը արուեցաւ։ Գլխաւոր դատապարտեալն էր օսմանեան հպատակ Եքաթերինա Սէֆըլանօֆ[?], որ Պլօզի ստացուածոց տէր լինելու համար զայն մորֆինով դեղած էր, և Սիպերի մօտակայ դատապարտեալներէն մին աքսորելու դատապարտեցաւ, իսկ միւս դատապարտեալք ազատ թողուեցան։

— Արդէն գրեցինք թէ Սօխում քալէի մօտ Ռուսերը թէյ յառաջ կը բերեն։ Պաթումէ կը ծանուցանեն թէ այս օրերս Չինաստանէն թէյի թուփեր հոն բերուած են, Պաթումի մօտ Չէքվիլի և Սօլօվցօվի ագարակներուն մէջ տնկելու համար։ Ռուսիոյ կառավարութիւնն այս ձեռնարկութեան համակրանօք կ'աջակցի։ Թէյի թուփերը, հակառակ այն արգելքին որ ո՛չ միայն օտար երկրէ այլ հարաւային եւրոպական Ռուսիայէն բոյսեր Կովկասու կողմերը ներածել անկարելի բան է, ազատ օդէն կը մտցուին Կովկասին։ Եթէ թէյի տունկերը Պաթումի հողերուն վրայ լաւ բուսնին, կառավարութիւնը Չինաստանէն սոյն գործին տեղեակ բանուորներ բերել պիտի տայ։

— Գարատաղի իշխանն Օտեսայի Նովօռոսիսքի համալսարանին բրօֆէսօր Գօհիէրի[?] յանձնարարած է իւր երկրի համար քաղաքային օրինաց դիրք մը յօրինել։

ՎԱՏԻԿԱՆ. Բօզէնի բոլոնական կաթոլիկ գաւառին Արքեպիսկոպոսութեան խնդիրը դեռ առկախ կը մնայ Վատիկանի և Բրուսիոյ կառավարութեան միջեւ։ Ինչպէս կը յիշուի, Պերլինի կառավարութիւնն հրաժարեցուց Բօզէնի Արքեպիսկոպոսն, որ իրեն կը թուէր չափազանց հայրենասէր բոլոնացի եկեղեցական մը։ Արդէն, տակաւ գիտուած է որ, բոլոնացի կաթոլիկ կղերին անդամք, ուրիշ լատին կամ սուրբ կաթոլիկ եկեղեցականաց անման, ջերմապէս յարեալ են ազգային դատին։ Պապն, երկար բանակցութիւններէ յետոյ, հաճեցաւ բառնալ Բօզէնի Արքեպիսկոպոսն, որում բարձր պաշտօն մը տուաւ ի Վատիկան։ Այժմ նորա յաջորդին վրայ կարելի չլինիր համաձայնիլ։ Վատիկանի կողմէ առաջարկեալ երեք ընտրելիները Բրուսիոյ կառավարութիւնը չընդունեց, և Բրուսիոյ կառավարութեան առաջարկած Արքեպիսկոպոսներն ալ Պապը չընդունիր։

ԽՈԼԵՐԱ. Փուքրէշէ կը հեռագրուի առ Հավաս, թէ Ռումանիոյ մայրաքաղաքին մէջ մարդ մը տեղական Խոլերայէ բռնուելով մեռած է։

— Տեղական Խոլերայի քանի մը դէպքեր պատահեցան նաեւ ի Բեգլըմանի[?], Խարքով և Ռուսիոյ այլ քաղաքաց մէջ։ Բայց այսպիսի դէպքեր ամեն ամառ տեղի կ'ունենան Ռուսիոյ այլ և այլ կողմերը։

— Հռոմէ կը հեռագրուի առ Ռէօյթէր թէ սաստիկ է Խոլերայի երեւումն յԻտալիա, մանաւանդ ի Բանքալիէրի[?], Թուրին։ 17 անձինք արդէն բռնուած են։ Սոքա բոլոր մեծի մասին գործաւորներ էին Թուլոնէ և Մարսիլիայէ փախած։

— Բարիզի Երեսփ. ժողովոյ անդամք իրենց մէջ հանգանակութիւն մը բացին ի նպաստ Խոլերայի արկածելոց ի Թուլոն և ի Մարսիլիա։ Մարսիլիա քաղաքին մէջ բացուած հանգանակութիւն մ'ալ 300,000 Փր. կը հասնէր յուլիս 31ին։

— Մէճի Լիէժն[?] փակեցաւ յուլիս 30ին, գիշերօթիկ աշակերտաց մէջ կարմրախտի (scarlatine) բազմաթիւ դէպքեր պատահելուն պատճառաւ։

— Պերլինէ յուլիս 27 թուով կը հեռագրուի առ Թայմզ, թէ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջեւ երկաթուղւոյ կառախմբոց ուղղակի երթեւեկը պիտի դադրի ցնոր տնօրինութիւն, Խոլերայի վտանգին պատճառաւ։ Գերմանիոյ ոստիկանական և առողջապահական իշխանութիւնք ազդեցիկ միջոցներ ձեռք կ'առնուն Գերմանիան պաշտպանելու համար Ֆրանսայի կողմէ յարձակող թշնամւոյն դէմ։

ՖՐԱՆՍԱ. Երկրագործական նախարարն Երեսփոխանական ժողովոյ ներկայեց օրինական ծրագիր մը, որով մաքսերը կ'աւելցուին օտար երկիրներէն Ֆրանսա ներմուծեալ ղըւարաց[?] վրայ։ Յետ այսորիկ մէն մի եզէ պիտի առնուի 25 Փրանք մաքս, կով 12, խոզ 6, հորթ 4, և ոչխար 3 Փրանք։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կրօնական ժողովն երեկուան նիստին մէջ երկու ընտրելի որոշեց Տիարպէքիրի առաջնորդական փոխանորդութեան համար, յորոց մէկը պիտի ընտրուի վաղը Խառն ժողովոյ մէջ։ Ընտրելիք են Տ. Մովսէս Ծ. վարդապետ Կեօմիւրճեան և Տ. Կարապետ Ծ. վարդապետ Բաղրատունի։ Յայտնի է, թէ Տիարպէքիրի առաջնորդական վիճակը բաւական ժամանակէ հետէ անտէր ու անհովիւ լքեալ է, և անդադար դանգատներ կը թափին Պատրիարքարան՝ ազգային [illegible] բարձի թողի մնալուն համար։

Պատրիարքական Գեր. փոխանորդն, ըստ որոշման Կրօնական ժողովոյ, այսօր հրաւիրելով յիշեալ երկու վարդապետներն, նոցա հաւանութիւնը պիտի առնու։

Կրօնական ժողովն երէկ Թօփգափուի եկեղեցւոյ առժամանակեայ քահանայ կարգեց Աղճապէկեան Տ. Ստեփան վարդապետն, որ բնիկ Զէյթունցի է։

Քանի մը շաբաթ յառաջ հրատարակեցինք, թէ մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց քահանայից գրուած է Պատրիարքարանէն, որ իրենց խոստովանորդաց մահուամբ ցուցակն յօրինելով մատուցանեն Կրօնական ժողովոյ, և Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ նոյն ցուցակը վաւերացնող կնիքով տրուի իւրաքանչիւր քահանայի։ Կրօնական ժողովն երէկ այս ցուցակին համար պատրաստեալ ձեւն ու դիրքը տեսեր, որոշեր է ըստ այնմ գործադրել պատշաճ դատեր է։

Ըստ յանձնարարութեան Խառն ժողովոյ Կրօնական ժողովն երէկ պատրաստեց առաջնորդական պաշտօնավարութեան արժանաւոր բայց անպաշտօն գտնուող եկեղեցականաց ընդհանուր ցանկն, որ վաղը պիտի մատուցուի Խառն ժողովոյ։

Կրօնական ժողովոյ ատենադպիր Տ. Խորէն Աւագ քահանայ Փէհլիվանեան, որ թախանձանօք կը հրաժարէր ատենադպրութեան պաշտօնէն, երէկ Կրօնական ժողովոյ առաջարկութեամբ վերստին ընդունեց է զայն, և իրեն ընկեր առեր է Տ. Վահան վարդապետն, որոշուելով որ փոխանորդարանի նշանորդութեան ատենադպրութեան պաշտօնն ալ սոքա վարեն, փոխանակ Տ. Արիստակէս քահանայի, որ երկար ժամանակէ հետէ կը վարէր սոյն պաշտօնը։

Կիւրինէն Շիշմանեան Տ. Ղեւոնդ եպիսկոպոսի խոստացած նամակն քանի մ'օր յառաջ Պատրիարքարան հասաւ։ Կը լսեմք, թէ նամակին պարունակութիւնը չզօրեր Խառն ժողովոյ որոշումն անգործադրելի ընել, որով՝ ինչպէս յայտնի է Տ. Ղեւոնդ եպիսկոպոս Պօլիս կը կոչուի, առանց Պիլէճիկ և այլուր երթալու։

Տփղիսի Մշակ լրագրի հրատարակութիւնն երկու ամսոյ չափ ժամանակ կը դադրի, լրագրին սեպհականատէր Գ. Արծրունիի կրած նիւթական վնասուց պատճառաւ։

Տփղիսի մէջ երիտասարդաց խումբ մը առաջարկեր են Գ. Արծրունիի, իրենց յանձնել լրագիրն առ ի հրատարակութիւն։

Այս խնդրոյն վրայ պիտի խօսուի մեր Կովկասեան հրատարակութեանց մէջ։

Գոհութեամբ կը կարդանք Տփղիսի Արձագանգի մէջ, թէ Նիսիմ միջազգային արուեստահանդէսէն, բաց ի Գ. Նուբիանցէ, արծաթեայ շքադրամ ընծայեր է և՛ Գ. Աղեքսանդր Պոչու, որ ի Խրիմ, Թէոդոսիոյ մօտ, ունի կաշիի գործարան, և Ամստերդամի արուեստահանդէսէն ալ առած է արծաթեայ շքադրամ։

Տփղիսի մէջ Հայկական ընկերութիւն մը կազմուեր է, եւրոպական ռուս գրագիտաց գործերն ի հայ լեզու թարգմանելու նպատակաւ։ Այժմ առաջին անգամ լինելով սկսած են թարգմանել Լերմոնթօֆի «Մեր ժամանակին դիւցազն»։

Գատըգիւղի Արամեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդիսի նկարագիրն ընելով երէկ, տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ չյիշատակեցինք Եուսուֆեան Տիգրան էֆէնտիի խօսքերն։ Ազգային ժողովոյ Վսեմ. Ատենապետ էֆէնտին կը նախագահէր սոյն հանդիսին։ Ս. Պատրիարքն իւր հիւանդութեան պատճառաւ չկարենալով ներկայ լինել սոյն հանդիսին, խնդրած էր Եուսուֆեան էֆէնտիէն որ հաճի միանգամայն զինքն ևս ներկայացնել։ Եուսուֆեան էֆէնտիի խօսքերն հետեւեալ էին նաև յանուն Ս. Պատրիարքին։

Յետ գովելոյ Հոգաբարձութեան յարատեւութեան մասին ցոյց տուած անձնուէր ջանքերն, որոց շնորհիւ վարժարանն հետզհետէ յառաջդիմելով իւր արդի վիճակն ունեցած էր Ազգային Ուսումն. խորհրդոյ պատուարժան անդամներն, յարեց թէ,

«Գատըգիւղի թաղը մասնաւորապէս «ազգին շնորհակալութեան արժանի է, ո՛չ միայն «իւր զաւակաց դաստիարակութեան հոգ «տանելուն համար, այլ դաստիարակու«թեան տարածման մասին եղած ազգային«ջանից մեծ եռանդով նպաստելուն համար։ «Մինչեւ [illegible] ընկերութեանց «Գատըգիւղի գործիչներն ապացոյց են «այս բանին։ Բաց աստի, նշանակութեան «արժանի է որ Գատըգիւղցիք ոչ միայն «մտաւորական մակութեան հացն ազգային «մանկտւոյն մատակարարող ձեռնարկու«թեանց կը նպաստեն, այլ նոյն իսկ նիւ«թական հացն ազգին մատակարարելու «պէտք եղած միջոցին, չի վարանեցան հոգ«ւով չափ աշխատիլ այն դժուար ձեռնար«կին մէջ։ Սովելոց մասնաժողովն Գատը«գիւղի մէջ ծնունդ առաւ և հոն ապրե«ցաւ։

Յետոյ աշակերտաց ուղղելով խօսքն, ըսաւ թէ.

«Ազգը վստահ է որ Արամեան սա«նիք և սանուհիք, լաւ ըմբռնելով իրենց «ստացած դաստիարակութեան ոգին, յետ «մեկնելոյ վարժարանէն պիտի ստուարացը«նեն այն ազգայնոց թիւը, որք փոխանակ «սպանիական դղեակներ յօրինելու, հայ«կական պարզ տնակներ կազմելու կը տքը«նին, որով միայն պիտի կարենան ըլլալ «ազգին օգտակար անդամներ և մեր Վե«հափառ Կայսեր հաւատարիմ հպատակներ։»

Կը փութամք այս առթիւ շնորհակալութիւններ մատուցանել Մեծ. Հարոնաչի[?] էֆէնտիի, որ ըմբռնած ըլլալով թէ ինչ որ ի նպաստ կրթութեան է՝ օգուտք ընդհանուր երկրին է, իւր կրթասիրական զգացմանց գեղեցիկ ապացոյց մը տուաւ կիրակի օր, իւր պարտէզը դնելով վարժարանին Հոգաբարձութեան տրամադրութեան ներքեւ։

Կարինէն կը ծանուցանեն մեզ յուլիս 13 թուականով.

«Յուլիս ամսոյն առաջին օրը քաղաքիս ռուսական հիւպատոսարանի մէջ տեղի ունեցաւ փոխ հիւպատոս Գ. Նիկոլա Նիկոլայեւիչ Զեթվերուխինի Օր. Եսթեր Մ. Յակոբեան Սահաթճեանցի հետ ամուսնութիւնը մեր քահանայից ձեռօք։

«Գ. Զեթվերուխին այդ մասէ յետոյ ապրիլի 27 ին ազգային առաջնորդարանի առջեւ նշանուեցաւ յիշեալ օրիորդին հետ, որ նախկին ռուսական թարգման Մեծ. Յակոբ էֆէնտի Սահաթճեանի կրտսեր դուստրն է։ Այն օրը Գ. Զեթվերուխին խոստացաւ ևս որ պսակն ալ Հայ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ, սակայն յետոյ չեմք գիտեր ինչ տեսակ հրամանաց կամ հրահանգաց վերայ, յայտարարեց թէ ինքն իբր ռուս քանի որ յոյն եկեղեցի և եկեղեցական կը գտնուէր, պարտաւոր էր անոնց դիմել, և ըստ այսմ ալ կատարեց։

«Սակայն յոյն կղերը յանձնառու չեղաւ պսակել լինել առանց Հայ օրիորդը կրկին մկրտելու։ Ռուսական հիւպատոսարանին կողմանէ զանազան փորձեր եղան յոյն կղերը այդ պահանջումէ յետս կոչելու, բայց ի զուր։ Օր. Եսթեր ալ բացարձակապէս մերժեց այդ պայմանը յայտարարելով թէ ինքն արդէն մկրտեալ և Հայաստանեայց ուղղափառ Ս. Եկեղեցւոյ հարազատ զաւակ է և պիտի լինի մինչեւ ցվերջ։

«Գ. Զեթվերուխին ալ յոյն կղերին այդ ընթացքին վրայ զանձն ազատ համարեց անոնց դիմելու պարտաւորութենէն և ազգային առաջնորդարանէն խնդրեց որ իւր պսակը օրհնեն։ Ըստ այսմ ալ կատարուեցաւ, և յուլիս 1 ին Արժ. Տ. Գրիգոր քահանայ Արծնեան առաջնորդական փոխանորդն, կրօնական ժողովոյ ատենապետ Արժ. Տ. Մկրտիչ քահանայ Թորոսեան, և ատենադպիր Արժ. Տ. Համազասպ քահ. Ֆէրոյեան հայրերու հետ պսակի օրհնութիւնը կատարեց ռուսական հիւպատոսարանին մեծ սրահին մէջ, և հիւպատոսարանի դիւանին պարտաւորաձ վկայականը յանձնեց։

«Աւելորդ է պատմել այս դիպուածոյն քաղաքիս զանազան դասերու մէջ զանազան խօսից և կրից տեղի տուած լինելը։

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Անցեալ Բշ. յուլիս 16|28 Գալֆայեան որբանոցի սանուհեաց ամավերջի հարցաքննութիւնք տեղի ունեցան 'ի ներկայութեան գիւղիս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ ծերունազարդ Աւագերէց Արժ. Տ. Գէորգ Արծրունի Հօր, մեր Նուաստութեան և բաւական թուով ուսեալ անձանց և բազմաթիւ երկսեռ ունկնդրաց։

Ժամը 7ին միջոցները որբանոցի Մայրենի լեզուի, Պատմ. և Ֆրանսերէնի դասատու Ռ. Թադէոսեան էֆէնտի ղեկավարող որբերն ի հարցաքննութիւն ներկայացուց, նոցա ուսումնական վիճակին նկատմամբ ինչ ինչ կարեւոր տեղեկութիւններ տալէ ետք։

Ապաքէն արդարութիւն է հրապարակաւ յայտարարել թէ՝ Գալֆայեան որբանոցի զաւակունք և յայս նուագ ինքզինքնին արժանաւոր ցոյց տուին այն խնամոց, զոր կընդունին յարաժամ բարերար ձեռներէ։ Ըստ որում Մայրենի լեզուի, Հայ գրութեան և Ազգ. պատմութեանց մէջ յաջողակ հանդիսացան անսխալ և համարձակ պատասխանելով իրենց ուղղեալ ամէն հարցմանց։ Բաց աստի Քրիստ. վարդապետութեան, Սրբ. պատմութեան Գեղագրութեան, Ֆրանսերէնի սկզբանց, Թուաբանութեան, Բաղ. աշխարհագրութեան, կարուձեւի, ձեռագործի, դաշնակի հանդերձ երգեցողութեամբ քննութիւնք եւս ոչ նուազ յաջողակութեամբ տուին։

Այս առթիւ պարտ անձին կը համարիմ անկեղծ շնորհակալիքս յայտնել յիշեալ որբանոցին հիմնադիր Սրբուհի մայրապետի, որ այս նեղ ժամանակիս մէջ ո՛չ միայն իրենին չափ որբ պա[illegible]ցանէ, այլ և ամէն ջան ի գործ կը դնէ նոցա հոգւոյ կրթութիւն, անձին բարեմասնութիւն և վերջապէս իգական սեռին միակ օժիտն եղող համեստութիւն և տնային գործունէութիւն ուսուցանելու։

Ըստ իս՝ Գալֆայեան Սրբուհի Մայրապետ մեծ անձնուիրութիւն է, զի նորա գործեր մեծ են և հաճոյ ոչ միայն մարդկան այլ և Աստուծոյ։ Ասուփ[?] կեցիր, մայր, մի՛ յուսահատիր, զի քեզ ձեռնկալու է Տէր. նա ըսաւ, «Ես եմ Տէր որբոց և այրեաց»։

Ուրեմն Օրհնեալ ըլլայ Օսմ. Գահուն վրայ խիստ արժանաւորապէս բազմող Սուլթան Համիտ Բ. կայսրն, վեհափառ, մեծ և յարատեւ բարերարն որբանոցիս։ Օրհնեալ ըլլան այն ամէն բարերար անձինք, որ ի քէն հիմնեալ այդ կարեւոր հաստատութեան բարերարել չեն զլանար։ Օրհնեալ լինիս և դու, որ անձանձիր և յարատեւ աշխատութեամբ բարերարաց սրտերն կը վառես Ազգին որբերը խնամելու համար։

Նաեւ շնորհակալութեան արժանի են Գալֆայեան որբանոցի յարգոյ դասատուք. մանաւանդ Գեղագրութեան բազմաջխատ դասատու Նաղմաճեան Կարապետ էֆէնտի որ 40 տարիներէ ի վեր հազարաւոր գեղագիրներ ընծայած է Ազգիս։

Արիստակէս քահանայ
Ս. Ստեփաննոս Եկեղեցւոյ Խասգիւղի
1884 յուլիս 20 'ի Խասգիւղ

Կիլիկեան վիճակահանութենէ շահող թիւերն, այսօր ուշ հասնելուն պատճառաւ վաղը պիտի հրատարակեմք։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գօզանի կառավարիչ անուանեցաւ՝ Նիյտէի նախորդ կառավարիչ Շէրէֆ պէյ.

Նիյտէի կառավարիչ կարգեցաւ՝ Գօզանի նախորդ կառավարիչ Թէվֆիք պէյ.

Զիւմէի Օսմանեան հիւպատոս կարգեցաւ Տիմիթրի Մավրօեէնի պէյ՝ Սանիյէի երկրորդ աստիճանաւ.

Այտընի օտար յարաբերութեանց տնօրէն անուանեցաւ Արմենակ էֆէնտի, որ Գասապայի երկաթուղւոյ Գօմիսէր էր.

Պալայի աստիճան պարգեւեցաւ՝ [illegible] ժողովոյ և պաշտօնակալաց ընտրութեան յանձնաժողովոյ անդամներէն Նիմի պէյի.

Երկրորդ աստիճան Օսմանիյէ պատուանշան՝ Ներքին գործոց պաշտօնատան Մէքթուպճը Բաղիպ պէյի, նոյն պաշտօնատան համարակալ Մէճիտին էֆէնտիի, Եգիպտական գործակատար Մահմուտ պէյի, Հիճազի և Եէմէնի նահանգաց գործակատար Իսմայիլ պէյի, Պրուսայի նահանգին գործակատար Բաշիտ էֆէնտիի, Արշիպեղագոսի կղզեաց՝ Ադանի[?] և Կրետէի գործակատար Նեպիլ պէյի, Գաստամունիի և Ափրիկեան Տրիպոլոյ գործակատար Բաշիտ էֆէնտիի.

Երրորդ աստիճան Մէճիտիյէ՝ լրագրական վերատեսուչ Մէհմէտ էֆէնտիի.

Երկրորդ աստիճան Օսմանիյէ՝ զինուորական վարժարանց վերատեսուչ Զէքի փաշայի, և երկրորդ աստիճան Մէճիտիյէ՝ Գարատաղի գործակատարին։

Գերմանական դեսպանատան յատուկ շոգենաւն երէկ Պոլիս հասնելով՝ ուղղակի Պէօյիւքտէրէ գնաց։

Պրուսայի Եվգաֆի համարակալ անուանուեր է՝ Գասթամունիի Եվգաֆի նախորդ համարակալ Ահմէտ էֆէնտի։

Երուսաղէմայ կառավարիչ Րէուֆ փաշա՝ որ մայրաքաղաքս կը գտնուէր ժամանակէ մը հետէ, վերադարձաւ ի պաշտօնատեղին։

Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Տաւեան էֆէնտի նախընթաց օրը կայսերական պալատն հրաւիրուեցաւ ժամը 8 1/2ին ատենները, և մինչեւ երեկոյ զբաղեցաւ անդ ինչ ինչ խնդրովք։

Գարատաղի դատական նախարար Գ. Գօզօ Բէժրովիչ նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով տեսնուեցաւ արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Տաւեան էֆէնտիի հետ։ Վաղը կը մեկնի մայրաքաղաքէս։

Անցեալ օր ծանուցած էինք թէ եւրոպական տէրութեանց ներկայացուցիչք կոմս Քօրթիի նախագահութեամբ ինչ գումարեցան որոշելու համար թէ ի՛նչ պատասխան հարկ է տալ Բ. Դրան այն ծանուցագրոյ որ կը վերաբերի Քարանթինայի խնդրոյն։ Ինչպէս յայտնի է, Բ. Դուռը հաղորդելով օտար տէրութեանց ներկայացուցչաց թէ Քարանթինայի ժողովին անդամ կարգած է 7 նոր բ[illegible], կը հրաւիրէր զանոնք որ հրաման տան Քարանթինայի ժողովին մէջ գտնուած եւրոպացի անդամոց՝ ընդդիմութիւն չընել այս որոշման, քանի որ դաշնագրութեամբ ճանչցուած է Բ. Դրան այս իրաւունքը։

Այդ նիստին մէջ թէեւ որոշուած էր չընդունիլ Բ. Դրան այս նոր կարգադրութիւնը, բայց նկատելով որ Անգլիոյ դեսպանն տակաւին չէր ստացած իւր կառավարութենէն պէտք եղած հրահանգներն, առժամանակեայ կերպով որոշուեցաւ յետաձգել Բ. Դրան տրուելիք պատասխանն, որ համեմատ պիտի լինի։

Միւս կողմանէ կ'իմանանք թէ օտար տէրութեանց ներկայացուցիչք հրահանգ տուած են Քարանթինայի ժողովին մէջ գտնուող եւրոպացի անդամներուն, որ ներկայ գտնուին ժողովին այս օրուան նիստին, և եթէ Բ. Դրան կողմանէ կարգեալ 7 անդամները դարձեալ ժողովոյ ներկայանան, այն ատեն իրենք ձգեն ժողովն և մեկնին։

Այնպէս կը տեսնուի որ տէրութիւնք այս խնդրոյ մէջ զիջում ընելու տրամադիր չեն։

Աւստրիոյ կայսրը Ֆրանձ Յօզէֆի պատուանշանին մեծ ժապաւէնն ընծայեց Բերայի թաղապետութեան նախագահ Պլաք պէյի։

Հաշուակալութեան ատեանի նախագահ Վսեմ. Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտին, որ երեք շաբաթէ հետէ անկողնոյ կը ծառայէ, հիւանդութիւնը ծանրացած լինելով վերջին օրերս, ո՛և է զբաղում արգիլուեր է բժշկաց կողմէ։

Մախսուսէի Տօլմա Պաղճէ շոգենաւը որ այս շաբաթ օր Վառնա ուղեւորեցաւ, մեքենային խանգարման պատճառաւ, չորս ժամ ուշ հասեր է անդր, հետեւաբար եւրոպական կառախումբին մեկնելէն յետոյ. բայց Պուլկարիոյ թղթատարութիւնք սրարշաւ յատուկ կառախումբ մը, ճանբայ հաներ է 2000 ֆրանք վճարելով, որպէսզի Օսմ. միջազգային թղթատարութեան պայուսակը ժամանակին հասնի ի Ռուսճուգ. Էքսբրէս կ'իմանայ թէ այս յատուկ կառախումբն ալ չէ կրցած հասնիլ Պուքրէշէ մեկնող եւրոպական կառախումբին։ Տօլմա Պաղճէ երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս վերադարձաւ, բայց Օսմ. թղթատարութեան պայուսակը միայն բերած էր, իսկ օտար թղթատարութեանց պայուսակները Լոյտի շոգենաւով հասան և նամակներն ու թղթերն օտար նամակատանց ձեռամբ բաժնուեցան ըստ առաջնոյն։

Միխալըճէն (Պրուսա) կը գրեն առ Մօնիթէօռ թէ տեղւոյն գայմագամ Վահիտ պէյի պաշտօնավարութեան վրայ ամենածանր կասկածներ յարուցուելով, երեք մահմետական տեղեկագիր ղրկուեր են Բարձր. Մեծ. Եպարքոսին, Ներքին գործոց նախարարին, և Պրուսայի կուսակալ Նազիֆ փաշայի, խնդրելով որ հարկ եղած միջոցներն ձեռք առնուին։

Թէրճէմանը Հագիգաթէն գոհունակութեամբ կ'իմանամք, թէ կայսերական կառավարութիւնը նկատելով մանր դրամոց տարամերժման նուազութեան պատճառաւ հասարակաց կրած նեղութիւնն, արքունի փողերանոցին մէջ 30–40 հազար լիրայի մանր դրամ կոխել կուտայ։

Նախընթաց օրը Գումգափուի բաղերը 3–4 անգղիացի տղայք մակուկով մը զբօսած ատեն, եզերքէն տեսնուելով որ մակոյկը դէպ ի կղզիները կը դառնայ[?] և չորս կողմէն ջուր կառնու, Տէվէճի Յակոբ անուն քաջասիրտ հայազգի մը խոյոյն նաւակն իջուցեր և գացեր ազատեր է տղայքն։

Ներքին գործոց նախարարութենէն հրաման գացած է առ կուսակալութիւնն Էտիրնէի, Ռոտոսթոյի անգղիական հիւպատոսին որդին ազատելու և աւազակները ձերբակալելու համար։

Բէժիի դէտերն իմանալով որ Պէյքօզի կողմերը ծխախոտի գաղտնի գործարան մը կայ, այս ուրբաթ օր զայն կոխեր և 3000 օխա ծխախոտ և երկու մանրիչ մեքենայ գտեր են։

Պէլօվայի կայարանին պաշտօնատարներէն Գ. Բինէրը լեռը տանող աւազակները տեղւոյն երկաթուղւոյ տնօրէնին նամակ մը գրելով յայտներ են որ եթէ 4000 ոսկի փրկանք չղրկէ, ազատ չպիտի թողուն զայն. տնօրինութիւնք պատասխաներ է թէ 200 ոսկի միայն կրնայ տալ, բայց աւազակք բռնանացեր են խեղճ պաշտօնատարին մարմինը ջարդել եթէ մինչեւ երեկոյ չընդունին իրենց պահանջած գումարը։ Ցայնժամ տնօրինութիւնը 400 ոսկի ղրկեր է, բայց դեռ յայտնի չէ թէ աւազակք ի՛նչ պատասխան տուեր են։

Վեհ. Սուլթանին թիկնապահ Վիթալիս փաշա ուրբաթ օրը կառքով Սէլամլըգի հանդէսին գնացած պահուն, ճամբան ձիերը խրտչելով սկսեր են սանձարձակ սուրալ։ Վիթալիս փաշա վտանգէ մը վախնալով, որդին գիրկը, նետուեր է կառքէն, բայց թեթեւակի վիրաւորուեր են։

Տեղական լրագիր մը կը պատմէ թէ Իւսքիւտար Զիլինտար պահճէսի կողմը չորս զաւակաց տէր հայ կին մը վերջերս յղի լինելով, բարեկամուհւոյ մը խորհրդով ուզեր է յղութիւնն անցունել և մէկ ոսկի յանձներ է բարեկամուհւոյն՝ յոյն դայեակ մը բերել տալու համար որ հարկ եղած դարմանն ընէ։ Խեղճ մայրը, դեղերուն սաստկութեան չդիմանալով, քանի մը օր դառն տանջանօք տառապելէ յետոյ, մեռեր է այս ուրբաթ։ Բարեկամուհին և դայեակը հսկողութեան ներքեւ են, և անտարակոյս իրենց արժանի պատիժը պիտի կրեն։

Լոյտի ընկերութեան Օյթօո[?] շոգենաւն որ Թրիէստէն կուգար և Տէլոսի (Ցունաստան) մաքրանոցին առջեւ իւր քարանթինան լրացուցած էր, Տարտանէլի առջեւ ևս սպասել հարկադրուեր է, նեղուցին հրամանատարին հրամանաւ։ Մօնիթէօռ դիտել կուտայ թէ այս թիւրիմացութիւնք պէտք է դադրին միանգամ ընդ միշտ և շոգենաւք և ուղեւորք գիտնան որոշակի թէ ինչ զգուշական միջոցներու պիտի ենթարկին։

Պրուսայի ոսկեբորակի հանքաց խնդրոյն վրայ, Նախարարաց խորհուրդն հարկ եղած խորհրդակցութիւնն ընելէ յետոյ, տեղեկագիր մը մատուցեր է կայսերական դիւանին։ Էքսբրէս կ'իմանայ թէ Բ. Դուռը կառաջարկէ աճուրդի դնել այդ կարեւոր հանքերը։

Եէմէնէն առնուած նորագոյն հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ գաւառին մէջ տիրող յուզումը բոլորովին հանդարտած չէ տակաւին, բայց յոյս կայ որ վերջանայ, շնորհիւ կանոնաւոր զօրաց և ոստիկանութեան աշալուրջ ջանից։

Ադրիանուպոլսոյ պաշտօնական լրագիրը կը գրէ, թէ գաւառին կուսակալը՝ Ռոտոսթոյի Անգղիական հիւպատոսին որդւոյն Գ. Տիւսիի աւազակաց ձեռքն իյնալը լսելով, հարկ եղած հրամանները տուեր է անմիջապէս և ոստիկանութեան հրամանատար Զիհնի պէյը ղրկեր է աւազակաց ետեւէն։

Երէկ առաւօտ Վառնայի շոգենաւով Եւրոպայէն մայրաքաղաքս եկող ուղեւորաց մէջ կը գտնուէր Ֆրանսական դեսպանատան խորհրդական Գ. Վիզմ՝

որ ի բացակայութեան Նօպլի մարքիզին, դեսպանատան գործերը պիտի վարէ փոխանորդաբար։

Աղեքսանդրիոյ Անգլիական հիւպատոսարանը ծանուցեր է Եգիպտոսի առողջապահական խորհրդին թէ յուլիս 22 էն վերջացող շաբթուան մէջ քոլերայէն 3 հոգի մեռեր են Պօմպէի մէջ։ Ասոնցմէ 2ը ուխտաւորներ են եղեր։

Այս շաբաթ օր, Բերա, Քըրնավուլա-չէշմէսի թաղը ջրհանկրաց և բեռնակրաց միջև կատաղի կռիւ մը ծագելով, քանի մը հոգի վիրաւորուեր և պատուհաններ քարտուեր են։

Սարգիս անուն ոսկերիչ մը Ղալաթիայէն անցած ժամանակը, քսակահատք յաջողեր են գրպանէն 35 ոսկին կորզել։

Ելմտական Նախարարութեան կողմէ Օսմ. արժէթղթոց միացման գործողութեան հսկելու պաշտօնով, Պետրոս էֆ. Բարիզ ուղևորեցաւ այս շաբաթ օր։ Օսմ. պանքայի Պոլսոյ ճիւղի պաշտօնեայք կոչունք մը տուին Պետրոս էֆէնտիի, մեկնելէն առաջ։

Օտէսայի կառավարիչը մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Նելիտօֆի հետ բանակցութեան մտեր է՝ Օտէսայէն ի Պոլիս հասնող նաւերը հնգետասնօրեայ քարանդինայէ ազատ պահելու համար, առարկելով թէ Օտէսայի մէջ քօլէրայի ո՛ր և է դէպք պատահած չէ։ Ուստի կը կարծուի թէ դեսպանն արդէն սկսած է բանակցիլ Բ. Դրան հետ այս խնդրոյն վրայ։

Ռումանիոյ Տաչիա-Ռումանիա անուն ապահովագրական ընկերութեան կողմանէ՝ որ ի Պոլիս գործակատարութիւն մ'ունի արդէն, այս անգամ ուրիշ գործակատարութիւն մ'ալ հաստատուած է յատկապէս կենաց ապահովագրական ճիւղին համար և Հայ հասարակութեան գործակատարն է՝ Թօգշանի ազգայիններէն Պ. Կարապետ Արապեան։

Կիրակէ երեկոյ երկու շոգենաւ բաւական բազմութիւն տարին մեծ կղզի։ Հիւրերն, ի մէջ այլոց, հանդիսատես եղան ֆ[illegible] մը, որ տեղի ունեցաւ յունաց երևելի ընտանեաց պատկանող երկու երիտասարդաց մէջ։ Զբօսարանապետը կողբայ իւր 50 լիրայի կորստեան վրայ, որ գուցէ նոյն գիշերուան շահը չէր ներկայողներ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց։ Կը յուսամք թէ յիշեալ երիտասարդք չեն մոռանար իրենց գահ եղող զբօսարանապետը։

Կը լսեմք թէ օգոստ. 10 էն ի Գոբէնհակ գումարելի առողջապահական ժողովոյ ներկայ պիտի գտնուի Տօքթօր Զամպաքօ էֆէնտի, և արդէն մայրաքաղաքէս մեկնած է։

Պոլսոյ կեդրոնական բանտին տնօրէն Ալի պէյի պաշտօնավարութեան վրայ ծանր կասկածներ լինելով, ոստիկանութեան պաշտօնատան մէջ կազմեալ յատուկ յանձնաժողովոյ մը առջև հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ։

Անգլիական Լէտի Ս. Ճէյմզ շոգենաւն՝ որ Ամերիկայէն կուգար հանքածուխ բարձած ի հաշիւ Թօւքօլօ Մանկօ ընկերութեան, Արշիպեղագոսէն անցած ժամանակ, յուլիս 31 ի գիշերը, առաջին նաւապետն անյայտ եղեր է և յաջորդ առաւօտուն ստուգուեր է որ ծովը նետուեր է, բայց յայտնի չէ թէ անձնասպանութեա՞ն պէտք է վերագրել այս մահը թէ սպանութեան մ։ Երկրորդ նաւապետը շոգենաւը Տարտանէլ ուղղեր է, և Կ. Պոլսէն հրամանի կըսպասէ։

Փիլիպէէն Վիէննական թերթի մ'ուղղուած թղթակցութենէ մը հետևեալ հատուածը կը քաղենք, որ կը վերաբերի Արևելեան-Ռումէլիի կառավարութեան նորընտիր խորհրդական Պ. Նաչօֆի.

«Պ. Նաչօֆ գրեթէ 28 տարեկան մարդ մ'է, թէև 40 տարեկան կերևի։ Բազում տարիներ զոհած է դպրոցական և վարչական ուսումնասիրութեանց համար։ Լաւ տնօրէն մ'է մանաւանդ, և այս կերպով է որ կրցած է յաջողութեամբ կառավարել երկու տարի չափ Սլիվնոյի գաւառն, որ բոլորովին Պուլղարական է և մին այն գաւառներէ, զորս դժուար է պահել հարաւային Պուլղարաց տրուած քաղաքական գոյութեան սահմանաց մէջ։ Պ. Նաչօֆ վարժ գրող մ'է և յոյժ կը սիրէ աշխատութիւնը։ Արևելեան-Ռումէլիի ընտիրք խմատուն և հանճարեղ խորհրդական մը, և կուսակալն ալ օգտակար աշխատակից մը պիտի ունենան յանձին Պ. Նաչօֆի»։

Թրամվէյի ընկերութեան վարչական խորհրդոյ նախագահ Վասիլ Մաք. սուտ Սեպուհ էֆէնտի այս շաբաթ օր Բերայի դատարանին ներկայանալով՝ առաջին հարցաքննութեան մը ենթարկուեր է, վերջերս հանրակառաց ներքև վիրաւորեալ մէկ քանի մանկանց խնդրոյն առթիւ։

Մօնիթէօռ զայս ծանուցանելով, ցաւ և զարմանք կը յայտնէ որ փոխանակ, ըստ առաջնոյն, յանցաւոր կառավարը դատի ենթարկելու նախագահը կը հարցաքննուի։ Ընկերութիւնը վնասուց հատուցման միայն պատասխանատու է, կըսէ, և այն ձևընհաս ատենին առջև միայն, և ո՛չ թէ հարցաքննիչ դատաւորին կամ պատժական ատենին առջև։ Բաց յատի, կը յարէ, ինչ որ ալ լինի, ընկերութեան տնօրէնը կրնայ հրաւիրուիլ ի դատ, և ո՛չ թէ նախագահը, վասն զի տնօրինութեան անկ է հսկել հանրակառաց երթևեկութեան և առաջնորդաց համար հաստատեալ կանոնաց ճշդիւ գործադրութեան։ Այս կանոններն յաճախ անգործադրելի կը մնան, և կառապանք ու առաջնորդք դանդաղ կը վարուին։ Քաղաքապետ Մազհար փաշա, ինչպէս ուրիշ անգամներ, այս շաբաթ օր ևս կառքը հեծնելով քանի մը պարտազանց առաջնորդներ ճանբել տուեր է յօրինակ այլոց։

Անկլօ-Ֆրանսական թերթը իւր դիտողութիւնները կը վերջացնէ, յայտնելով թէ օրինաց հակառակ է վարչական խորհրդոյ Վասիլ նախագահին այսպէս հարցաքննութեան հրաւիրուիլն, և բարձրագոյն իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս պարագային վրայ։

Բօնէայէն կը գրեն առ Մօնիթէօռ թէ գաւառին թղթակցութեան դիւանի տնօրէն Հալիմ պէյ նշմարելով որ իւր ստորադասելոց մին զեղծումներ գործած է, իշխանութիւնը բարձրագոյն իշխանութեան զեկուցեր է՝ զայն պաշտօնանկ ընելու համար։ Բայց յանցաւոր պաշտօնեայն վարչական խորհրդոյ անդամ Թահիր պէյ անուն մարդու մը սիրելին լինելով և սա ևս կեղծ կառավարչին, այս վերջինը, Թահիր պէյի միջնորդութեամբ հրաման ղրկեր է յիշեալ պաշտօնէին որ երթայ գործը շարունակէ, բայց տնօրէնը պաշտօնատունէն ներս չէ ընդուներ զայն. կառավարիչը զայս լսելով, Նալիմ պէյը քովը տարեր և սաստկաբար յանդիմանելէ յետոյ, հրամայեր է ոստիկանապետին՝ ձերբակալել զայն։ Հրամանատարը գիտնալով որ Նալիմ պէյ բազմամեայ և պատուաւոր պաշտօնատար մ'է, չէ հնազանդեր կառավարչին հրամանին։ Ասոր վրայ, Եսհէմ էֆէնտի յանձնուս պայթացած, ոտքի ելնելով, գաւազան մը առեր և հարուածեր է Նալիմ պէյը։ Գաւառին դատական քննիչը և ընդհ. դատախազը այս ցաւալի միջադէպին տեղեկագիրը պատրաստելով, Բօնէայի կուսակալին ուղղեր են որ գաւառին շրջակայքը քննութեան ելած է։ Նալիմ պէյ ալ գրով Մեծ Եպարքոսին, պետական խորհրդին և ներքին գործոց նախարարութեան գանգատելով, արդարութիւն խնդրեր է, և յայտներ է թէ դատ պիտի բանայ կառավարչին դէմ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

(Այս օրուան)

Մարսիլիա, 4 օգոստ. երեկոյ

Այսօր 23 մարդ մեռան քոլերայէն։

Թուլոն, 4 օգոստ. երեկոյ

Այսօր 4 մարդ մեռան քոլերայէն։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 24 Յուլիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լօնտրայի վրայ		(պանքայի)	110 1/2
3 »	»	» (վճռկնի)	110 1/2
3 »	Բարիզի	» (պանքայի)	22 80
3 »	»	» (վճռկնի)	22 87 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քոնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	դ.հկ.	8 30
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	8 30
Երէկ Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	8 31
Բարձրագոյն գին	»	8 31
Նուազագոյն	»	8 30 1/2
Կէս օրին	»	8 30 1/2
փոխառութիւն 1863	Ֆր.	55
» 1865	»	50 50
» 1869	»	44 50
» 1873	»	40
Պօն տիւ Թրէզօր	Անգլ. Լ.ր	17
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	43 25
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	365
Բաժնեթուղթ Լաւրիօմի	»	81

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԻՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լ.ր	3 27
Քրէտի Ժէնէրալ (Գ. կ.)	Օսմ. Լ.ր	6 30
Պանք տը Գօնս	»	5 25
Սօս. Շանժ է վալէօր	Օսմ. Լ.ր	3 25
Թրամուէյ	» »	292 1/2
Խնիֆիէ Եգիպտական		64 20
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		64 32 1/2
Գիշերը գործ չեղաւ		— —
Այս առտու բացուեցաւ		64 35
Կէս օրին նոյն գին		64 35

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 ֆրանքնոց	»	87 27
Անգլիական ոսկի	»	110 7
Քրիմից	»	51 13
Բօլ իմբէրիալ	»	90 8
Ռուսի թղթադրամ	»	8 99
» արծաթ	»	89 30
Ֆիօրին	»	9 2
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 9
Չէյրէկնոց	»	102 10
Մէթալիք	»	100
Պզինձ	»	800
Թղթադրամ	»	2800
Վէյնոց	»	103

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լօնտոն, 4 Օգոստոս ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

(Տօնի պատճառաւ պօրսան գոց է այսօր)։

Վիէննա, 4 Օգոստոս ժամ 4 երեկոյ

փոխանակութիւն Լօնտոնի վրայ	121 65
Օսմանեան երկաթուղի	20 70

Բարիզ, 4 Օգոստոս ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 % բաց	107 52 1/2
» » 3 % բաց	77 97 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ բանուեցաւ	8
» » գոցու. (դ. կ.)	8 02 1/2
Օսմանեան փոխառութիւն 1863	—
» » 1865	51
» » 1869	45
» » 1873	41
Օսմանեան երկաթուղի	43 75
» Րէժիի բաժնեթուղթք	515
Պանք Օթօման	596 25
Քրէտի Լիօնէ	548 75
» Ֆօնսիէ	1285
Բաժնետոմս Լիոնի (դուբ. կոր.)	1222 50
Սուէզի ջրանցք	1870
Ռուսական 5 % 1877ի	96
Իտալական Ռանթ (բարձրացած)	95
Արևելեան Ռուս. (Ռիւս Օրիան.)	—
Եգիպտական միացեալ գոց (իջած)	296 25
Սպանիական (արտաքին)	59 7/8
Բրիօրիթէ Թիւրք	367 50
5 % Հելլենական	345
Չէք Լօնտրայի վրայ	25 16

ՄԵՏԷՕՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԱ

4 Օգոստոս (Ն. Տ.)

		ժ. վ.
Ծագումն Արեգական (Աւերկայթ)		5 1
Մուտք » »		7 10
Կէս օր (Միջին ժամով)	12	5 49
Կէս օր (ժամ ըստ Ջաճկաց)		4 43
Ծագումն Լուսնի (Աւերկայթ)	Ե.	5 25
Մուտք » »	Ա.	2 33
Երեւումն Լուսնի Ա. Ք. Յուլիս 7ին		

Առաւօտեան ժամ 8ին

Ծանրաչափ (Ծովու երես)	763 3
Ջերմաչափ	24 6
Նուազագոյն աստիճան	20 8
Բարձրագոյն » իրիկուան	26 3
Խոնաւութիւն %	60
Բարձրութիւն անձրևի 24 ժամու միջոցին հաւաքուած ջուր	0
Ուղղութիւն հովոյ հիւսիս ուժգին։	

ՕԴՈՍՏՈՍ 3 Ի ՎԻՃԱԿԸ

Հովը փոփոխական և տկար է Միջերկրականի վրայ. օդը հանդարտ է յԱդրիական. հիւսիսային ուժգին հով կը փչէ տեղ տեղ յԱդրիական. զօրաւոր ի Տարանտեյ և տկար յԹռեքսա։

Բարեխառնութիւնը բաղդատաբար միշտ իջած կը մնայ յԼերուպա, և 16 աստիճան է ի Բարիզ, 17 ի Բեդրըպուրկ, 19 ի Վիէննա և յԹռեքսա և 29 ի Պէյրութ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ «ԱՐԵՒԵԼՔ» Ի

ԱՒԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԶԱՐՍԱՆՃԱԳ

Միջին դարու աւատականութեան վրայ գաղափար ունինք արդէն, դրութիւն մ՝ որ յաւէտ կամ նուազ տարբերութեամբ կը տիրէր ինչպէս Եւրոպիոյ նոյնպէս և Ասիոյ ամէն կողմը։ Իսկ այժմ թէպէտ կայսերական կառավարութեան հաւասարասէր օրինաց համեմատ ջնջուած է տէրութեան շատ գաւառաց մէջ, բայց սակայն ինչ ինչ գաւառներ կը հեծեն աւատականութեան ներքև՝ որ զանազան անուններով կը պահէ իւր գոյութիւնը. գօ, ծաղալըգ, աղալըգ ևն։ Այս վիճակ կը տիրէ առաւելապէս չորրորդ Հայոց նահանգին (Փարբերդու և Տէրսիմի կուսակալութիւն) և գլխաւորաբար Զարսանճակի մէջ։ Անշուշտ հին աստղետական կամ գինուորական հանդամանքը չունին արդի աւատապետներն և ոչ նոցա աւատաւորք նախնի վիճակն ունին, սակայն քանի որ ժողովրդեան յոյժ մեծ մասի մը կեանքը կը կախուի այս դրութեամբ քանի մը գերդաստանաց կամքէն ու հաճոյքէն, դարձեալ աղիտաբեր է նա։

Իսկ թէ ի՞նչպէս բան մ'է արդի աւատապետութիւնն ի Զարսանճագ, ահա նորա հանառօտ պատկերն։

Զարսանճագ դաւառակն ամբողջապէս կալուած է 24 գերդաստանաց, որք իրենց ձեռքին մէջ ունին բոլոր ժողովրդեան նիւթական և հետևաբար նաև բարոյական կեանքն։ Հայ կամ Թուրք կամ Քուրդ որ ի Զարսանճագ կը բնակի, զուրկ է ամ մի հողէ. իւր ոտքի տակի գետինն անգամ իրենն չէ։ Ոչ տուն, ոչ պարտէզ, ոչ մշակելի և ոչ արօտական ո՛ և է վայր հողագործին սեփական չէ, այլ աւատապետին կը պատկանի, որ ի քմին սկան կարող է վայրկենական բարկութեամբ մը ծեք ծեքէ վանտել ո՛ և է երկրագործ իւր հողէն, որ վրայ այնքան քրտինքով շինած էր նա բնակարան, պարտէզ և այգի, ջաղացք, ձիթահան ևն ևն։ Երբ այսքան անապահով լինի մարդու մը կեանքը՝ նիւթապէս առ խաւ դոյով պէյին հաճոյքէն, ալ կրնա՞յ միալ անորքով մարդկային զգացում, բարոյական կորով և մտաւոր ոյժ։ Աւատապետաց ու աւատաւորաց (պէյեր և գիւղացիք) յարաբերութիւններն ճեւապէս միայն կը տարբերին տէրաց ու ստրկաց յարաբերութիւններէն, և իրապէս նոյն են։ Երկրագործն ի Զարսանճագ կը հերկէ, կը ցանէ, կը ջրէ, կը հնձէ, կը կամնէ և երբ արմտիքն կը մերկանայ յարդէն, աւատապետն կը գայ, ու կը բաժնէ կէս առ կէս նորա բոլոր արտադրութիւններն փոխարէն տուած լինելով ոչ այլ ինչ, բայց մէջն սերմ, և զայդ՝ ոչ թէ փոխադարձ պայմանաւ սկզբունքով, այլ պարզապէս դործնականապէս ապացուցանելու համար թէ հողն իրենն է սեփական, և ոչ մշակող հողագործին։ Բայց այսքան չէ միայն։ Գիւղացին պարտաւոր է ոչ միայն վճարել իւր հողատիրոջ իւր արտադրութեանց կէսն, այլ և կատարել նորա բոլոր յանձնարարութիւններն եւ հաճոյքն, աշխատութեամբ կամ ո՛ և է միջոցաւ։ Նա պարտաւոր է իւր հողատիրոջ այգին կամ պարտէզն գործել, ջուր տալ, առուներ հորդել, տուներն շինել, ծին դարմանել, և ծառայական ուրիշ այնքան աշխատութիւններ ընել, որոց նկարագիրն անհնար է ասս համառօտել։ Գիւղացին չէ կարող դետին ջուրէն ջաղացք դարձունել իւր հաշւոյն, վասն զի գետն ու ջուրն պէյին են, չէկարող ուրիշ գործարաններ կառուցանել, վասն զի պէյին հաճութիւնն առնել հարկ է, և նա չյօժարիր տալ, որ մի գուցէ իւր հողին վրայ մի այլ ուրուք կառուցած շինութեան պատճառաւ հողին սեփականութիւնն վէճի կամ խնդրոյ տակ իյնայ։ Դիւրին է երևակայել թէ հողագործին կրաւորական հնազանդութեան սահմանն ո՛ւր կը հասնի միայն անոր համար որ հողատէրն չբարկանայ իւր վրայ։ Իսկ թէ աւատապետաց աչքը մտնելու համար նոյն իսկ հողագործներն իրարու վրայ ո՛րչափ քսութիւն, քանի՛ դրպարտութիւն և ի՛նչ աստիճան մատնութիւն կըլնեն, և առաւել իրենց բարոյականը ի՛նչչափ ապականուած է, դժուար չէ ենթադրել։

Զարսանճագցիք շատ աշխատեցան եթէ ոչ ազատելու աւատական բռնութիւններէն, գի այդ յոյս չունին դեռ, գէթ սահման մը դնելու այդ կամայականութեանց. բայց գաւառին հեղինակաւոր Բէրրի գիւղաքաղաքի բնակիչներէն ի զատ գիւղացիք ոչ ինչ շահեցան։ Բէրրիցիք ալ տանց, այգեաց և պարտիզաց սեփականութիւնն միայն ձեռք բերին, մինչ և գիւղացիք յայժմ ևս չյաջողեցան։ Իսկ մշակելի հողն ամբողջապէս 24 գերդաստանաց սեփականութիւն են, որոց անդամներն իբր մէյմէկ լորտ կ'սպրին՝ «Պէ՛ր, Սի՛րբ, և ուրախ լի՛ր»ն ստուածան ճշդութեամբ գործադրելով։ Նոցա այն աստիճան հանդիսա վիճակն հակապատկերն է իրենց աւատաւորաց (հողագործաց) թշուառ վիճակին։

Ոչ ուրեք քան որչափ ի Զարսանճագ խիստ է աւատականութեան տիրապետութիւնն և այդ պատճառաւ ալ այս գաւառի ժողովուրդն թշուառագոյն ու աղքատագոյն է քան Ասիական Թուրքիոյ գրեթէ բոլոր գաւառացիներն։

Զարսանճագի ժողովուրդն եթէ այս դժբաղդ կացութիւն չունենար, շատ դիւրութիւն ունէր զարգանալու, հարստութեամբ ներքին և արտաքին, զի երկիրն հողն ու կլիման կարի յոյժ նպաստաւոր են մշակութեան. այդ պարագային մէջ կառավարութեան հասոյթն ալ կրկնապատիկ և առաւել ևս կը բազմապատկուէր։

Իսկ արդ՝ եթէ կարելի չէ խսպառ ջնջել Զարսանճագի 24 գերդաստանաց աւատական իրաւունքներն, և փրկել այնքան տառապեալ ժողովուրդ մը, գէթ այդ իրաւանց սահման մը ու անոնց կիրառութեան եղանակ մը որոշուէր, որպէս զի ըստ հաճոյս չգործէին և այնքան հպատակաց կեանքը մասնաւորաց ամանց բացարձակ քմահաճոյքէն կախեալ չմնար։ Այդ 24 գերդաստաններուն ունեցած իրաւանց վաւերականութիւնն յայտնի չէ մեզ, բայց եթէ կայ իսկ, կայսերական կառավարութեան բարեգութ խնամքին արդար գործածութիւն մը կը լինի ի նպաստ հողագործ Զարսանճագցւոց երբ չափու և սահմանի տակ դրուին աւատապետաց իրաւասութիւններն։

1884 Յուլիս — Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

Տարօնի Աշխէր

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՔՈԼԵՐԱՅԻ ԴԱՐՄԱՆՆԵՐԸ

Պ. Հայեմ՝ Ֆրանսայի երևելի բժիշկներէն մին, որ վերջերս մեծ համբաւ ստացած էր արեան շրջանի վրայ բրած հետազօտութեամբը և որ նշաւոր փորձեր բրած է առողջ մարմնէ հիւանդ մարմնոյ մը կենդանի արեան փոխադրելու մասին, անցեալ յուլիսի 9ին կարևոր դասախօսութիւն մը բրաւ Փարիզի Բժշկական վարժարանին մէջ՝ իրեն նիւթ ընտրելով այն խնդիրը, զոր Քօլէրա հիւանդութեան դէմ բժիշկ մը պարտի տանիլ երբ հիւանդ մը ներկայանայ։

Քօլէրայի վրայ շատ բաներ գրուեցան և շատ ալ նորանոր դեղեր ու դարմաններ կ'առաջարկուին օրըստօրէ. բայց այդ դարմաններուն ամենքն ալ հաւասարապէս ազդու և օգտակար չըլլալուն ապացոյցը կը կայանայ այն նկատողութեան մէջ թէ առողջ մարդն անգամ այս դեղերը միանգամայն փորձելով կրնայ մեռնիլ։ Պ. Հայեմի դասախօսութիւնը կործէ որ մեր ընթերցողաց ներկայանայ, ինչու որ կը պարունակէ այնպիսի դեղեր որոնք մասամբ անծանօթ են և սակայն ընդունուած՝ քանի որ Համալսարանական պաշտօնական դասախօսութեանց մէջ ևս իբր ընդունելի կը նկատուին։

Դասախօսը իւր խօսքը կսկսի նախապէս յայտարարելով թէ պէտք չէ յուսալ մէկ անգամ դասախօսութեան մէջ սպառել այս նիւթին վերաբերեալ ամեն գիտցածը. ուրեմն սովորեալ համառօտութեամբ պիտի անցնի և պիտի բացատրէ այն դեղերը՝ որ ամենէն աւելի յանձնարարելի են բժիշկ աշակերտաց։

Սակայն իւր առաջին խօսքը սա է՝

«Հակառակ գործածեալ աներևոյթ բազմաթիւ միջոցներու՝ տղղ ու դարմաններու մասին աղքատ ենք։ Այսու ամենայնիւ պէտք չէ որ ամէբէւմբի երթանք, և մանաւանդ խառնաշփոթ ու փափուկ պայմաններու մէջ ջանանք առաջնորդուիլ այն սկզբունքներով որք առ հասարակ հիւանդութեանց դարմաններու համար կը ծառայեն։

«Ցրեցէք, տեարք, թէ ի՛նչ կըսէի ձեզ դասախօսութեանս սկիզբները։ Երկու մեծ մեթօտ կայ հիւանդութեան դարմաններու համար, մին փորձական (ամբէրիք) դրութիւնը և միւսը վերլուծական դրութիւնը։

«Առաջինէն ծագում կառնէ հիւանդութեանց մասնաւոր դարմանի եղանակը, այնպէս որ չկայ բան մը այնքան խելքի մօտ՝ որքան փորձական դրութիւնը, երբ փորձեալ դեղեր կրնայ դնել մեր տրամադրութեան ներքև։ Դժբաղդաբար չեմ կարծեր որ ցարդ քօլէրայի դէմ դտնուած փորձական դեղերն ամենափոքր փառաւորութեան արժանի ըլլան։»

Ուրեմն պէտքը է դիմել վերլուծական միջոցներու և Պ. Հայեմ այնպէս կընէ։

* *

Քօլէրա հիւանդութեան վերլուծական ուսումն ընելու համար պէտք է նախ գիտնանք թէ ինչ է այս հիւանդութիւնը, թէ որոնք են խանգարեալ գործարանք ևն, ևն։ Այս մասին կը խոստովանի Պ. դասախօսը թէ մինչև ցարդ եղած տեսութիւնք դոհացուցիչ արդիւնք չեն արտադրած։ Մեծ հաւանականութիւն կայ որ մէծրօպները ներկայութիւնն ըլլայ, բայց ի՞նչ է մէծրօպը. Պ. Քօխ ստորակէտի նման կենդանիներ կը նկարագրէ. սակայն, կ'ըսէ Պ. Հայեմ, բոլոր տեսութեանց արդիւնքն ո՛չ ստորակէտ է ո՛չ ալ միջակէտ, այլ հարցական նշան մը։

Ուրեմն մխիթարական քօղով մը ծածկենք այս տեսակէտը և մեր պարզ ուշադրութեան արժանի երևոյթները քննելով գործենք։

Քօլէրայի գլխաւոր երևոյթն է մարսողական գործարանաց, ստամոքսի և աղեաց տապը։ Այս բացորոշ է, և ո՛չ մի հիւանդ քօլէրա եղած է եթէ լաւ կը մարսէ. նա մանաւանդ պէտք է յիշել թէ՝ եթէ ի սկզբանէ ստամոքսի ու աղեաց խանգարումը արգիլել յաջողինք՝ կարող ենք հիւանդութիւնը փառնել առաջին ժամէն։ Ուրեմն առաջին դեղ. —Պէտք է ամեն բանէ առաջ դդուշանալ փորհարութենէ—։ Զայս ամեն ոք գիտէ։

Եթէ անմարսողութիւն պատահի, պէտք է ստամոքսը պարպելու միջոցները ձեռք առնել, և շատ անգամ բաւ է անկողին կենալ, գաղջ ջուր տալ հիւանդին, ձաշակելեաց խիստ զգուշութիւն, թեթև սրճունք, ևն։ Սոսկ այս միջոցները կը յաջողին, նոյն իսկ եթէ փորհարութիւն ունի։ Այս վերջնոյն դէմ ալ կան բազմաթիւ միջոցներ։ Ասոնց օգտակարագոյնն է աֆիօնը գանազան ձևերու տակ. եթէ փորհարութիւնը շարունակէ և առատ ըլլայ, այն ատեն նոյն դեղը ուրիշ միջոցներով աղեաց կը հաղորդուի, որոյ մանրամասնութիւնքը կ'անցնիմ։ Կան նաև ուրիշ դեղեր, ինչպէս պիսմութի աղը։

«Իմ վարպետս, Պ. Վիւլբիան, կ'ըսէ Պ. Հայեմ, կը կարծէ թէ սալիսիլէ պիսմութն ևս օգտակար է, որովհետև մարսողական խողովակին մէջ մնացուելով կը վերածուի պիսմութի թթուոյ ու սալիսիլական թթուոյ, և սնդուքին յաւելք կը բերէ։ Թօքախտաւորներու յամառ փորհարութեան դէմ Պ. Վիւլբիան յաջողութեամբ գործածած է այս դեղը և քօլէրայի մասին ևս համոզուած է թէ լաւ արդիւնք կրնայ արտադրել»։

Ահա ասոնք են այն միջոցներ զոր նախնական փորհարութեան մը առաջքն առնելու համար պիտի կարենան գործածել Պ. Հայեմի աշակերտք։

* *

Մտնենք հիմա հիւանդ վիճակին մէջ, այսինքն ենթադրենք թէ հակառակ այնչափ ճգանց՝ փորհարութենէ վերջ քօլէրան սկսաւ։

Պէտք չէ կարծել թէ ամեն քօլէրայի սանմիջական գործունէութիւն անհրաժեշտ է։ Պէտք չէ աճապարել և պարզ միջոցներն պէտք չէ մէկդի թողուլ, այլ դեղերը համեմատել հիւանդութեան սաստկութեան և կամ սաստկանալու արագութեան։

Ինչպէս որ ըսինք ի վերև, գլխաւոր նշանն է մարսողական գործեաց կատարեալ խանգարումը։ Անհիմնապէս մի քանի ժամու մէջ մարսողական խողովակը առատ հեղուկով մը կը լենայ, որն որ կը պարպուի այն ճանբաներով որ հակադարձ են սնդառութեան։ Այս հեղուկը մեծաւ քանակութեամբ նատրի քլօրուկ (սովորական աղ) կը պարունակէ, նաև բրինձաձև հատիկներ որ հիւանդին արտադրութեանց յատուկ կերպարանք մը կուտան։ Այս հեղուկն է որ թէ՛ կազմութեան եղանակաւը և թէ՛ ներկայութեամբը մեծ արդիւնք է դեղերու սպեցութեան։ Արդարև դեղերը խառնուելով ասոր հետ կը ցրուին և կը տկարանան, կան որ բոլորովին կը վերլուծին և աղին ներկայութեամբ իրենց բաղդրութիւնը կը փոխեն։ Նաև այս երևոյթը տեղի կ'ունենայ նաև չոր կոչուած քօլէրային մէջ, այսինքն երբ փորհարութիւն չկայ, ինչու որ այն ատեն ևս մարսողական խողովակը լի է սովորական քօլէրային յատուկ հեղուկով։ Պ. Հայեմ չոր քօլէրայէ մեռած հիւանդաց մարմիններն քննած ատեն մարսողական գործեաց ծայրերը կապելով կշռած և մինչև հինգ օխայ հեղուկ գտած է։ Փսխելն ևս այս արդիւնքներուն վրայ կը յաւելու ուրիշ մ'ալ, որով անկարելի կ'ըլլայ ազդեցիկ դեղ մը տալ մարսողական գործարանաց միջոցաւ։ Ուրեմն այս դժուարութիւնը անուղղակի կերպիւ ջնջելու համար մորֆին մէջ դնելը հաղորդել կարելի եղանակ մ'է, թէպէտ և այս միջոցն մինչև ցարդ մեծ օգուտներ չեն քաղուած։ Հիւանդութեան ցոյցերն սկսածին պէս հարկ է մէկ հարիւրորդ ակրամ քլօրհիտրաթ տը մօրֆինի պատրաստութիւն մը մասնաւոր գրելով մորֆին մէջ տալ և ժամ ի ժամ նորոգել այս դեղը այնչափ ատեն, որչափ արեան շրջանը կրնայ տանիլ, սակայն տկարացած չըլլալով. այսպէսով մինչև 3-4 կամ 5 հարիւրորդ ակրամի կը հասնի։

«Մորֆինը, կ'ըսէ, ինձ համար մեծ յարգ ունի, ինչու որ քօլէրայի բոլոր նշաններուն դէմ դարման է։ Փսխել, փորհարութիւն, մտատանջութիւն (հիւանդին) ջղային երևոյթք ևն. ասոնք ամենքն ալ կը հանդարտեցնէ և կրնայ շարունակուիլ որքան որ մորֆին ստորև դտնուած մասերն դեռ բաւական գործունէութիւն ունին դեղն ստանալով արեան շրջանի միջոցաւ բոլոր մարմնոյն հաղորդելու համար։»

Նոյնպէս սառը և ցրտացեալ ըմպելիք օգտակար են փսխելուն դէմ, որով կը յանձնարարուին բժշկին։

«Պարոնայք, կ'ըսէ, կոտրատած սառը պէտք է հիւանդին տալ խրատելով որ կըլլէ առանց բերնին մէջ հալեցնելու։ Ցրտացեալ օ տը սէլց և գինւոյ խառնուրդը, ցրտացեալ գարեջուր ևայլն հաւասարապէս գործածուած են շատ անգամներ։ Սակայն հիւանդք խիստ պապակեալ են և պէտք է զգուշանալ որ ծարաւնին անցնելու համար չափազանց չարբենան, որով փսխում կը պատճառի։ Կէս ժամէ միանգամ և քառորդ գաւաթով չափ միայն պէտք է խմեն։ Կան նաև արտաքին դարմաններ որ օգուտ են այս երևոյթին դէմ, բայց զանց կառնեմ չափազանց չերկարելու համար։

* *

Ասա հիւանդը կոտանայ ահեղ վիճակ մը որ մարսողական գործեաց խանգարումէն վերջ այլ գործարանաց խանգարմամբը առաջ եկած է։

Արեան վիճակն է ասոնց գլխաւորը։ Աղեաց միջոցաւ հեղուկներու արագ և մեծաւ քանակութեամբ պարպուիլը պատճառ կուտայ մի քանի ժամու մէջ արեան ամբողջ քանակութեան վրայ մեծ պակասման։ Գտնուած ջուրն ու աղեր այս աւարառութեան ղոհ կերթան և երակներուն մէջ կը մնայ ալեփոխիբը, ինչպէս գիտցուած է այսօր։

Արդիւնք։ Պէ՞տք է աւաղ արդիւնքը բացատրել։ Արիւնը կը թանձրանայ, չէ կարող շրջիլ ինչպէս առաջ, սիրտը գերբնական ճիգեր կընէ այս թանձր ու անբաւական հոսուկը քշելու և մղելու համար, հեղձուկ որ եթէ չըլլի դարձեալ անօգուտ է, ինչու որ կորուսած է օգտակարութեան գլխաւոր պայմանները։ Բնածխական թթուածով բեռնաւորեալ, միայն հաստատուն մասեր մնացած՝ նա չէ կարող՝ որչափ ալ սիրտը ճգնի՝ թափանցել մարմնոյն անդամոց ծայրերը գտնուող ամենամանր երակներուն մէջ, որով աղուոր պարագայ կը մնան և մարմինը կսկսի պաղիլ անդամոց ծայրերէն սկսեալ։

Արեան վրայ այս փոփոխութիւնք մինչև ցարդ դիտուածներն են։ Թերևս ուրիշ տարրաբանական աւերումներ կան որք արեան բաղադրութիւնը կը փոխեն ու քօլէրայի մասնաւոր են։ Այլ գործարանք ալ խանգարուելով կը ծանրանայ հիւանդին վիճակը. բայց սակայն սա է որ որքան ալ մարմինը չարչարուի, տկարանայ և հիւծի, խելքը՝ թէպէտ թմրած՝ սակայն անվնաս և անեղծ կը մնայ և կը գործէ մինչև վերջին վայրկեանը։

Ուրեմն ի՞նչ պարտի ընել բժիշկն երբ այս վիճակին կը հասնի հիւանդը։

Ըստ Պ. Հայեմի արեան շրջանը կատարելու համար հարկ է սրտին օգնութեան հասնիլ, տաքցած սրբիչներ դնել մարմնոյ պաղած մասերուն վրայ, չոր լաթով շփել, և հիւանդը տաքցնելու այլ միջոցներ գործածել։

Բայց սատկագոյն պարագային մէջ ցուրտը աւելի ազդեցիկ է քան ջերմութիւնն։ Հիւանդը ծեծած սառով կամ ձիւնով շփել պէտք է։ 1848 ին Պիւաքէլա բժիշկը (ի Լեհաստան) հետևեալ միջոցն գործածած է։ Հիւանդները մերկացեալ թաց լաթի մէջ փաթթելով վրայէն կոյին բաղդէ ծածկալով մը ծրարած է ու այսպէս երկու ժամ պահած, ապա մէկ մի քառորդ ժամ թէյ ամանը մը պաղ ջուր խմցուցած։ Այս եղանակաւ գրեթէ կէս ժամէն ջերմութիւնը կսկսի վերահաստատուիլ։

Նոյնպէս Պ. Հայեմ կը խրատէ տալ հիւանդին թէյ կամ քուն, խահուէ ևայլն։

Արդեօք կարելի չէ՞ առողջ մարդէ մը կամ կենդանիէ առողջ արիւն հաղորդել խտացեալ և պակսեալ արեան պակասը լրացնելու համար։

Պ. Հայեմ կըսէ թէ այս միջոցն, ասոր ոչ գործադրելի է և ոչ ալ իրաւացի։ Բայց որովհետև մեր նպատակը, գլխաւոր նպատակը արեան նախապէս ունեցած հեղուկ վիճակը տալն է, ասոր միջոցն է երակներուն մէջ ջուր և կամ արհեստական այլ բաղադրութիւն մը հաղորդել։ Այս միջոցին վրայ կարծէ որ նորագոյն փորձեր ըլլալին, որովհետև ըստ գիտուն դասախօսին՝ օգտակար կրնան ըլլալ։

Արդէն խնդիրը նոր չէ։ Քօլէրան Եւրոպիոյ մէջ տեսնուած ատեն առաջին անգամ արեան շրջանի մէջ օտար հեղուկներ մոցնել փորձուած է։ 1830 ին Ժաննիխէն ի Մօսկուա, 1832 ին Մաժէնտի ի Փարիզ և Թօմա Լաթթա ի Սկովտիա առաջին փորձողներն եղած են։ Ասոնցմէ վերջ բազմաթիւ բժիշկներ ևս գործադրեցին և ի մէջ այլոց Պ. Պ. Տիւլօսուա, Լօրէն և Տիժարտէն-Պօմէց ևն։

Սակայն արդիւնք այնքան անյաջող եղան որ մինչև իսկ դասական հեղինակներ խրատեցին զանց առնել։ Իսկ Պ. Հայեմ կըսէ.

«Իմ ընկերակիցս՝ Պ. Տիժարտէն-Պօմէց, խնդիրը ուշադրութեամբ քննեց և իրաւամբ դիտել տուաւ թէ աղի ջրոց արեան շրջանի մէջ մուտը միմիայն յուսահատ պարագայից մէջ փորձուած էր և այսու ամենայնիւ հիւանդներ փրկած։ Նա, սա ամենակարևոր դիտողութիւնն ևս աւելցուց թէ՝ անյաջողութիւն այն անգամներ պատահած է, երբ ներմուծեալ հեղուկը խիստ մեծ քանակութեամբ է եղած։

«Երբ 100 կամ 400 կրամ հեղուկ կը ներմուծէին՝ կը տեսնուէր սրտի զարկի արագացումն, հայեցուածքը կոզևորին, հիւանդք արթնցածի պէս կերևին, կխսին խօսիլ, բայց պարագայից բազմաց մէջ կրկին կիյնան առաջին վիճակին մէջ և կը մեռնին։

«Այն բժիշկները որ աւելի յանդուգն և այս միջոցին վրայ աւելի վստահ լինելով աներկիւղ կրկնեցին՝ վերջնական բժշկութիւն արտադրեցին։»

Բայց գիտէ՞ք ինչ քանակութեամբ աղի ջուր կը հաղորդէին արեան պարապը ամբողջացնելու համար։ Թօմա Լաթթա, տասը ժամու մէջ 10 հօխայ և 230 կրամ ներմուծեց, Լիվրբուլի մէջ Թէօ Ռիթէրլլ տասներեք ժամուան մէջ նոյն հեղուկէն 13 հօխայէն 150 կրամ ներմուծեց։

Այս զարմանալի կը թուի, բայց ճշմարիտ է և Պ. Հայեմ նոյն ինքն կենդանեաց վրայ փորձելով դտած է թէ առողջ շան մը արեան շրջանին մէջ (որ և ոչ մի կաթիլ արիւն կորուսած է) մինչև իւր ծանրութեան տասներկուերորդ մասին չափ ջուր կրնայ հաղորդել առանց մահ պատճառելու, և արեան քանակութեան հաւասար չափով կըրնայ տալ առանց հիւանդութիւն պատճառելու։

Հետևաբար Պ. Հայեմ կը ծանրանայ այս դարմանին վրայ և կը խրատէ իւր բժիշկ աշակերտաց որ 1000 ին 5 ի համեմատութեամբ ջրոյ մէջ աղ լուծելով ներմուծեն հիւանդին արեան շրջանին մէջ, երբ հիւանդութիւնը հասած է այս աստիճանին։

Գործողութիւնը հետևեալ կերպիւ պիտի կատարուի։

Մարմնոյ անդամոց միոյն վրայ երակը դուրսէն երևցած կէտին մորթը ճեղքել։ Բանալ ճեղքին երկու պալինքները, երակը պատռել իւր կապերէ և անվնաս դուրս առնել։ Ապա աղի ջուր խառնուրդը ներմուծել ու ջրհանը պատրաստելով խողովակին ծայրը անցունել երակին վրայ զգուշութեամբ բացուած ճեղքի մը մէջ և գործել անմիջապէս։

Հեղուկին քանակութեան մասին կըսէ թէ պէտք է համեմատի արեան խտացման հետ և կուտայ այն միջոցները որով պարտին այս չափը գտնել։

Իսկ եթէ այս միջոցն ալ օգտակար չըլլայ՝ այն ատեն բժիշկը իւր հիւանդը կը յանձնէ սուրբ Հոգին։ Պ. Հայեմ ասով վերջացուցած է իւր դարմանները, ինչպէս ես ալ իմ յօդուածս։

Յ. ԽՕՍՈՒՓԵԱՆ

ԻԼԱՆ
ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Երզաց անպարը իչուն ալընաճաց Մախսուսիյէ Մըրր բիրինճինին պէնէր ճէտիտ գըյէսի իքի զուրուշ օթուզ պէշ փարատէ վէ ալասընըն իքի զուրուշտէ Թուլէպի էօնտէսինտէ օլուպ, գարարը գաժիսի իչպու Ժէմուզը բումինին եւկիրմի պէշինճի չարշէնպինին վիրիլէճէյինտէն՝ Թէնզիլէս իժախտէճէքլէրին եէվմի մէզքիւրտէ խազինէի խասսայի շահանէտէ պուլունմալէրի իլան օլունուր ։

300 Թէմուզ 19 1–2

ԻԼԱՆ
ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Երզաց անպարը խտարէսի իչլին ալընաճաց բուղէյը սատէ վէ զէյթ վէ գաճվէ վէ Ինկիլիզ բիրինճինին մունազասաընա պաշլանաճաղընտան, իսթէք խտէնլէրին պէճէր ճուժաա իրթէսի վէ սալը կիւնլէրի Խազինէի խասսայի Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

23 Թէմուզ 300 1—3

ԹԷՅ

Ձինաստանի և Ճափոնի զանազան տեսակ Թէյեր կը ծախուին Թահմիզ փողոց, Թիւ 70 վաճառատունը ։ Կը խնդրուի պատուարժան ազգայիններէ, մանաւանդ գաւառացի ժողովականներէ, գէթ միանգամ ի մօտոյ փորձել տեսակներն և գները ։

ԳԱՐՆԱՆ ՄԻ ԱՍՈՒՂ
Գրեց Օր. Մենէլ

Սոյն փոքրիկ վէպը կը ծախուի Պօլսոյ մի քանի Հայ գրավաճառաց քով. և գլխաւորաբար Զ. Կ. Թորոսեանի Թեզ Թավաճառանոցը, Պոլիս, մաքսին կարգը ։ Գին գհկն. 5 ։

Նոյն տեղը կը ծախուի նաև աժան գնով Մաքս, 13 գահեկանի ։

ՄԽԱԽՈՏԻ ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՐԷԺԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ
ԱԶԴ

Րէժիի վարչութիւնն իմացած լինելով որ ծխախոտի վաճառականները գործադրական կանոնադրութեանց պատուիրած քանի մը ձեւակերպութիւնները կատարելէ կը խորշին, և ծխախոտ տերև կը ղրկեն օտար երկիրներ, մանաւանդ յԱնգլիա, կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ այդ վաճառականներն այսուհետև պարտին ճշդիւ համակերպիլ օրինաց տրամադրութեանց, որոց համեմատ պէտք է վերջնական վկայագրեր ունենան ի ձեռին ։ «Վերջնական են այն վկայագրերն ; որք կը հաստատեն կա՛մ սպառման տրոց վճարումը, կա՛մ ապրանաց յանձնուիլն երկրին ծխախոտի գործարանաց կամ վաճառողաց, և կա՛մ վերջապէս հասած առաջին վայրէն ուրիշ օտար երկիրներ ցամաքի ճամբով ծխախոտի ղրկուիլն, և իբր այն՝ այդ վկայագիրք պիտի ծառայեն բառնալ այն դրամը, զոր վաճառականք իբր ապահովութիւն տուած են ծխախոտին արտածութեան պահուն ։ »

(Կանոնագիր ծխախոտոյ Հրդ. Ցօդ. 31)

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Կ. Պօլիս 19|31 յուլիս 1884

ՉԱՐԼՍ ՑՕՆԱԼՑ ԵՒ ԸՆԿ.
79, Քուին Սդրիդ, Լոնտոն

Կը շարունակեն ընդունիլ ամէն տեսակ ապրանք վաճառելու համար ի Լոնտոն, ի Լիվրբուլ կամ ուրիշ որ եւէ նաւահանգստի մէջ, և սովորական դիւրութիւնները կ'ընծայեն այն յաճախորդաց, որք կանխիկ դրամով կանխավճար ստանալ կը փափաքին, ինչպէս նաև յանձն կ'առնուն յանձնաարարողչէքով Անգլիական ապրանքներ և տարազագործութիւններ գնել և նաւով ղրկել ։

ԳՈՒԻՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ՌԸԼԻՆՍ

Տոկային ապահովագրութիւն ։ –Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան - Պ. Ժ. Վ. Ուիթալ, Եօրկիատոխ խան, Պահչէ-գարու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան, թ. 15 ։

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Մարսիլիայի և Բօրտօ միջև կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամէն տասն և հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը ։

Ուղղակի և արագ ուղևորութիւն

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մեսոլ ։

Նաւուղէրի, ուղևորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն

ԹԻՆԻՆՈԹԷ ԲՐՊՈՒԼ

Մամհանէ փողոց, Թիւ 141

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերպուլի և Արեւելից միջև.

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆալօնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլըզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արապիան	3700	Իլիրիան	5500
Պալէրիան	6000	Իսդրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէապիան	2200
Քասթէլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիպռն	800
Տօրըշ	700	Օրըրթօյ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Սըրնեան շոգենաւը, նաւապետ Ռիչարտ այսօր Լիվրբուլէն աստ հասաւ և ամսոյս 31ին Օտէսա պիտի ուղևորի և վերադարձին պատրաստ է ընդունիլ ամէն տեսակ վաճառք ։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի և Պօզըընի միջև, և ստորագրեալս հեղուկէ պատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով ։

Ուղևորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ

Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.

Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք

Աղէքսանդրիա, Կ. Լ. Վաչման և ընկ.

Մալթա, Ա. Քամիլլերի.

Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտատօ.

Զմիւռնիա, Պ. Ռէյդօլ և ընկ.

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4.300
Արկօ	1,300	Մարատին	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պօրտոֆինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օդրանդօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բաուիֆեր	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասդէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Տրաքօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Էրադօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3:500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաբֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիսօ	2,300	Քանդօ	3,600
Քէլօ	2,000	Եէնտօ	3,600
Քօֆօ	2,200	Ջեպրա	1,000
Լէօ	2,000	Ջէրօ	140

Քօֆօ շոգենաւն Անգլիայէն աստ հասաւ և իւր բեռն աստ պարպելէ յետոյ Օտեսա պիտի ուղևորի ։

Թոլէտօ շոգենաւն Անգլիայէն ամսոյս 16ին մեկնեցաւ Կ. Պոլիս և Օտեսա երթալու համար ։

Ուղևորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ

Գործակալ

Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվերպուլի և Միջերկրականի միջև բանող շոգենաւք

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօննոյ
Քանոբուս	4200	Ոզիրիս	3000
Ֆարոս	4000	Նէբթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բէրա	3000
Սեսոստրիս	3250	Ադլանդիք	1700
Թէպէ	3250	Լոդիւս	800
Մակտալա	3250	Օլինտա	800
Մարէօթիս	3250	Սեսիլ	700

Բէրա շոգ. Նաւապետ Ֆորլաթըր, օգոստոս 4ին Բոթիէն աստ պիտի գայ Լիվրբուլ ուղևորելու համար ։

Օսմանլը շոգ. Նաւապետ Ռիլըքս օգոստոս 4ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են՝ ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՌՈՒԹՈԼ և ԸՆԿ.

Գործակատար

Մէյտանըճըգ փողոց, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որք ամէն տասն օրն անգամ մը կը բանին Լիվերպուլի և Միջերկրականի միջև.

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ագլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալէբբօ	3,000	Նանթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պաթավիա	3,800	Բարթիա	3,200
Պալպէք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիդիա	4,600
Գադալոնիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Մօրօքքօ շոգ. Նաւապետ Ճ. Պրաուն Լիվրբուլէն աստ եկաւ ընդհանուր վաճառքով և ի մօտոյ նորէն Լիվրբուլ պիտի ուղևորի ։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՕԼԻ

Գործակատար

Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա

ԲԱԲԱՑԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվերպուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի միջև կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թօնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պըզ
Արարատ	2,500	Բոյըրս
Արգատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լագոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասետոնիա	3,500	Մարշ
Րումելիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Մասետոնիա շոգենաւն յուլիս 28ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ։

Այս շոգենաւք կրին ժամարաններ ալ ունին ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար ։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղևորաց ։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալք

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
Լոնտոնի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.		
Արտօնեալ դրամագլուխ			3,000,000
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ			2,500,000
Վճարեալ »		625,000	
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ		1,592,235	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ		3,841,194	
			6,058,429
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ		1,186,865	
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ		551,307	
			1,738,172

NORTHERN
Assurance company
ՆՈՐԹՀԸՐՆ
Լոնտոնի և Էպերտինի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.		
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ			3,000,000
Վճարեալ »		300,000	
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ		778,889	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ		1,670,519	
			2,749,408
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ		460,126	
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ		245,161	
			705,872

Ստորագրեալս իւր բազմաթիւ յաճախորդաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինքն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բանողներու ինչքինք ներկայացնել ։

Գրեթէ ամէն կարգի վստահելի ապահովութիւնք կրնամ ընդունիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն և գաւառները ։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Մովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալը, շոգենաւներու և առագաստանաւերու մէջ ի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան կողմէ ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթա, Քօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն, առ

Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակատար յիշեալ Ընկերութեանց

ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
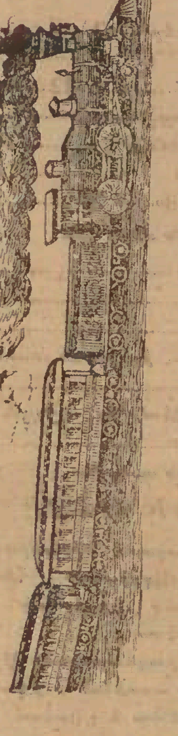

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ
Ամսեան 26 Մայիս (Ն. Տ.) 1884, մինչեւ նոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ
ԿԱՅԱՐԱՆՔ

[illegible]

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ
ԿԱՅԱՐԱՆՔ

[illegible]

Ա. ԹԻԹՕՍ
ԴԵՂԱՐԱՆ ԵՒ ԴԵՂԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 192—194

ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ.— Կեղրոնատեղի Սիւլֆատ տը Քինինի, Հանքային ջրոյ, Քաուչուքէ գործիքներու, Էգմարքի ներարկիչ գործեաց (շէյլնգ), Լիմթէրի դեղերու, եւայլն, եւայլն ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ.— Մայրաքաղաքիս ամենէն նշանաւոր բժիշկներն ամէն օր Դեղարանս կը գտնուին հիւանդներ դարմանելու, մասնաւորաբար Տ. Բաստեօթիս ժամ 10էն մինչեւ կէս օր և Տ. Եօթմիպուլ ժամ 4էն մինչեւ 3 ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ
—
ԴԵՂԱՐԱՆ
Պ. ԵՒ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան ։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալ փափաքելով, չորսճամբեներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին գլուխը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց աէքօղիծօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին ։ Ասոնցմէ զատ ամեն սահեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, Նորվեկիայօքօլա, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին ։ Եկած դեղագիրք իսկոյն թարմ դեղերով, և մեծ խնամով կը պատրաստուին ։ Ասոնցմէ զատ դ'եղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ ուրոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն ։

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ
—
ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՏԻՎԻՅԷ
ՈՒՂՂԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Տաղահլիյէ շոգենաւն, նաւապետ Նօմիքօ, պիտի մեկնի յառաջիկայ Չորեքշաբթի, Օգոստոս 6, ժամը 4½ին

Խտիվիէ Ընկերութեան շոգենաւք Կ. Պոլսէն կը մեկնին ամեն Չորեքշաբթի երեկոյները, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր և Բիրէա հանդիպելով ։

Աղեքսանդրիա կը հասնին Երկուշաբթի առաւօտները ։ Ուղևորութիւնը կը տևէ 4 ու կէս օր ։

Ուղևորներու և ապրանաց համար դիմել Պոլիս, Կամուրջին քով, Վալիտէ Սուլթան Խան և կամ Ղալաթիոյ ճիւղը, Վօյվօտա փողոց, Եուսուֆ Իզզէտին խան ։

Ս. Մ. Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկեան Վաճառատան մէջ կը ծախուին Ամերիկայի Երկրագործական գործիքներ ։ Զանազան տեսակ Արօրներ, Մարացորեն վար տուող գործիք, մեծ և փոքր ։ Ցորեն մաղելու գործիք մեծ և փոքր ։ Գեբէջ ու խոտ ջարդող գործիք ։ Զանազան գործիքներ բանեցնելու համար ձիով դարձող մեքենայ ։ Պարտէզի գործիքներ ։ Հրդեհի փոքր ջրհան և այլ զանազան Ամերիկայի ջրհաններ ։ Այլ և այլ պտղոց ջուրերը հանելու գործիք ։ Ջիերու և աւջառաց կերը մանրելու ազօրիք, եայլն, եայլն ։

Ամերիկեան Վաճառատուն ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ ։

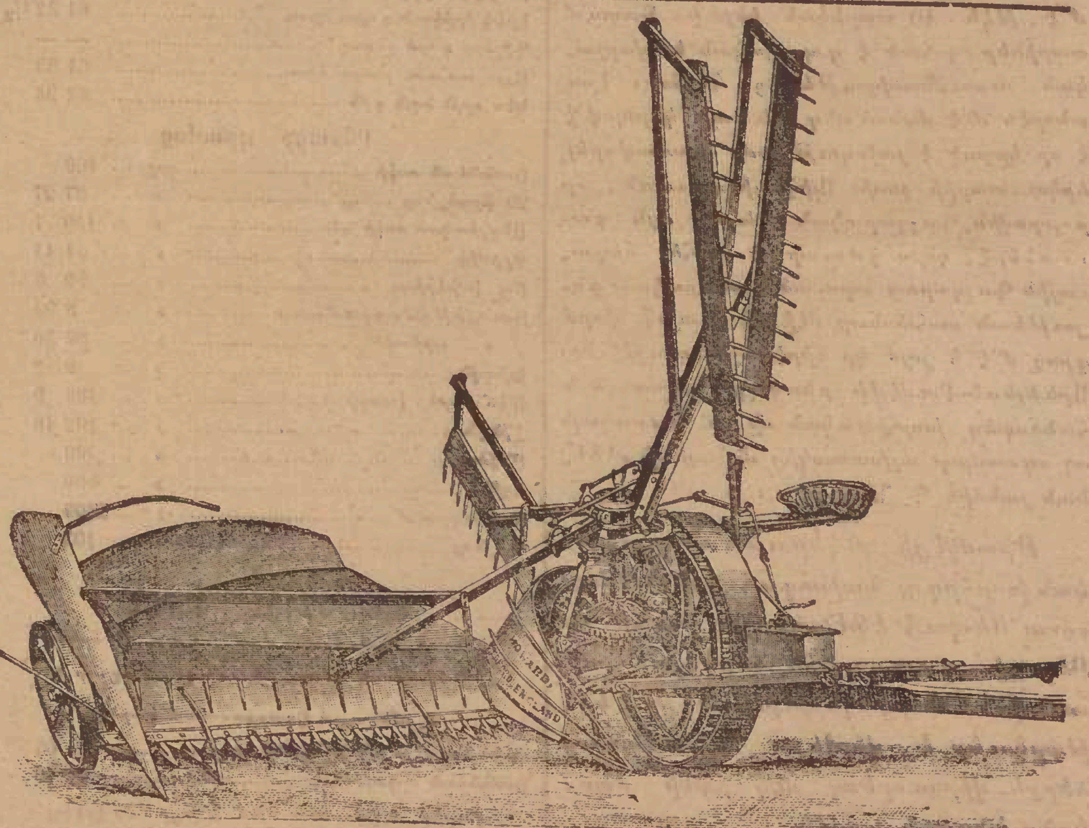

ՍԷՄՊԼԷՔՍԻ ՀՆՁՈՂ ՄԵՔԵՆԱՅՆ

Կը գտնուի Մ. Ց. Մուրատեան եղբարց մթերանոցն Կալաթա, Նօրկանճըլար ճատտէսի Թիւ 70, Եէնի-ճամի Թիւ 75 և Պոլիս Ֆինճանճըլար եօգուշու Եուսուֆեան խանին դիմաց Թիւ 22 ։

Այս մեքենայն որ 30-40 մարդու գործ կը տեսնէ, կրնայ յառաջ վարել զոյգ մը ձիով, եզով կամ ջորիով ։

Ծանրութիւնն է 400 օխա, Գին 50 Օսմանեան ոսկի ։